

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TREST SMRTI V ČESKOSLOVENSKU

Autor práce: René Honzík

Studijní obor: Bezpečnostní právní studia ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

René Honzík

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Rudolfovi Svobodovi Th.D. za velmi cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 HISTORIE TRESTU SMRTI	7
1.1 Historie trestu smrti v dějinách lidské společnosti	7
1.2 Historie trestu smrti v dějinách českých zemích	10
2 TREST SMRTI V OBDOBÍ RAKOUSKA-UHERSKA	13
3 TREST SMRTI V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY	16
4 TREST SMRTI ZA OBDOBÍ PROTEKTORÁTU	19
5 TREST SMRTI V OBDOBÍ POLITICKÝCH PROCESŮ A NORMALIZACE	28
6 ZRUŠENÍ TRESTU SMRTI.....	46
7 ZPŮSOBY PROVEDENÍ TRESTU SMRTI V ČESKOSLOVENSKU	47
8 OTÁZKA OBNOVENÍ TRESTU SMRTI	48
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
ABSTRAKT	52
ABSTRACT	53

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je Trest smrti v Československu. Domnívám se, že se jedná o velmi zajímavé, široké téma a zároveň o velmi diskutované téma v rámci celé lidské společnosti. O trestu smrti se vždy vedla diskuze jak mezi laickou, tak i mezi odbornou veřejností. I v současné době se najdou tací, kteří jsou jednoznačně pro udělování trestu smrti, samozřejmě se najdou ale i tací, kteří budou mít opačný názor. Mě navíc toto téma oslovilo také díky mému zaměstnání, kdy jsem zaměstnán u Policie ČR, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, odbor násilí, oddělení vražd a loupeží. V mé praxi jsem měl možnost se několikrát potkat s pachatelem trestného činu vraždy, taktéž s pozůstalými po oběti tak hrůzného činu jako vražda bezesporu je. Takže pokud bych se já sám měl přiklonit k nějakému názoru, asi bych volil variantu pro trest smrti.

Cílem bakalářské práce je zaměřit se na udělování trestu smrti od dávné minulosti a to jak ve světě, tak v dějinách českých zemích. Nastínit důvody udělování trestu smrti, způsoby vykonání rozsudků, trest smrti zasadit do jednotlivých časových období, včetně uvedení konkrétních příkladů udělení trestu smrti. Při tom využiji metodu přímou a komparativní.

Bakalářskou práci mám rozdělenou do 8 kapitol. První kapitola – Historie trestu smrti, která je dále ještě rozdělena na dvě podkapitoly, a to Historie trestu smrti v dějinách lidské společnosti a Historie trestu smrti v dějinách českých zemích je zaměřena na trest smrti v dávné historii, celosvětové tak české, jsou zde uvedeny příklady způsobů vykonání trestu smrti. Ve druhé kapitole – Trest smrti v období Rakouska-Uherska je, jak název napovídá, trest smrti popsán právě z daného období, které poté přechází do období takzvané první republiky, o kterém pojednává třetí kapitola. Čtvrtá kapitola – Trest smrti za protektorátu pojednává o rapidním nárůstu udělování trestu smrti oproti období první republiky, o takzvané pankrácké sekyrárně apod. Následuje pátá kapitola – Trest smrti v období politických procesů a normalizace, tato kapitola je asi z celé práce popsána nejdetailněji. Jsou v ní konkrétně popsány případy popravených Heliodora Píky, Milady Horákové a Rudolfa Slánského. Zároveň je v této kapitole vyobrazena tato doba a to z politického pohledu. V kapitole jsou zároveň uvedeny i konkrétní příklady popravených za „klasické“ trestné činy a to Olgy Hepnarové, Václava Mrázka, Ladislava Hojera a také posledního popraveného v Československu před zrušením trestu smrti v roce 1990 Vladimíra Lulka.

Zároveň je zde psáno o Zdeňku Vocáskovi, který byl odsouzen k trestu smrti, ale z důvodu zrušení trestu smrti mu byl tento trest přeměněn na doživotní trest. Závěr práce je věnován v šesté kapitole – Zrušení trestu smrti, v sedmé – Způsoby provedení trestu smrti v Československu a osmé kapitole – Otázky obnovení trestu smrti.

Při zpracování bakalářské práce jsem použil literární zdroje, zejména knihy Trest smrti v německo-českém porovnání od C. Bestové, Zločin a trest v českých dějinách od J. Francka, Justiční vražda aneb Smrt Milady Horákové od M. Ivanova a další. Literární zdroje jsem doplnil aktuálními informacemi z internetových portálů.

Vypracováním této práce jsem se snažil dosáhnout toho, že čtenář po jejím přečtení získá ucelené informace o udělování trestu smrti ve světě, v českých zemích, seznámí se s jednotlivými příklady vykonání trestu smrti, taktéž s konkrétními příklady udělení trestu smrti, s důvody udělení tohoto trestu, s osobami, které byly popraveny a to jak za takzvané politické trestné činy, tak i za klasické, kriminální, trestné činy.

1 HISTORIE TRESTU SMRTI

1.1 Historie trestu smrti v dějinách lidské společnosti

Problematika trestu smrti je po staletí jednou z nejdiskutovanějších otázek nejen v oblasti trestního práva a soudnictví, ale vyvolává vzrušené diskuze i v kruzích široké laické veřejnosti.

Ve středověku se trest smrti uděloval běžně za mnoho zločinů a různilo se i jeho provedení. Zločinci byli čtvrceni, lámáni v kole, upalováni, naráženi na kůl, stínáni, věšeni za hrdlo či jiné části těla, zaživa páráni a jejich vnitřnosti byly spalovány před jejich očima. Jednotlivé tresty, i nehrdelní, často symbolizovaly druh provinění: za žhářství upálení, za rouhání vytržení jazyka a podobně. Před exekucí byl trest smrti často „zostřován“, odsouzení byli velmi často surově mučeni, například vláčením na popravní místo, trháním řemenů ze zad či trháním části těla rozžhavenými kleštěmi. Po výkonu trestu bylo někdy tělo popraveného nebo jeho část (většinou hlava) pro odstrašující efekt ponecháno delší dobu vystavené na veřejnosti.

Každé vykonání trestu smrti je svým způsobem drastické, ale v dávných dobách bylo toto vykonání obzvlášť drastické, nelidské, nehumánní. V roli katů se totiž objevovali zvířata. Například krokodýli. V dobách do 5. století tyto „popravy“ probíhali tak, že odsouzení, jakmile slunce vystoupilo na nebi co nejvýše, nastoupili na útes nad řekou Nil, na povel se vyrovnali těsně u okraje skály a pak byli shozeni do řeky. Co následovalo je navýsost zřejmé. Navíc, toto vše se dělo za přítomnosti mnoha zvědavců, kteří se na „popravy“ přišli ze zvědavosti podívat. Ale existuje mnoho dalších příkladů, kdy v roli kata se objevilo zvíře. Například: do 5. století se v římských arénách konaly v rámci divadelních představeních popravy – roztrhání, sežrání odsouzených – krokodýly, lvy, tygry, levharty, medvědy, psy. Do 8. století v Orientu se vykonával trest smrti zvířaty uklováním – orlem, supem, luňákem, vránou, krkavcem. Do 17. století se v Číně, ale i v Evropě vykonával trest smrti také tím, že odsouzenému byly rozežrány vnitřnosti (odsouzení při tom prožívali strašlivá muka, vše trvalo přibližně půl hodiny) – krysou. Do 18. století v Asii a Evropě se do role zvířecích katů začlenili koně, odsouzeného roztrhali, usmýkali. Ale také jsme se setkávali se zvířaty v roli katů, u kterých bychom to ani nečekali. Například v Jižní a Střední Americe a v některých místech Afriky bylo nejhorší potupou nechat odsouzeného na pospas

mravencům, lákali se na třtinový cukr, který se namazal na tělo odsouzeného. Z dalších zvířat, které se využívali k provedení „poprav“ se využívali žraloci, piraně, murény, jedovatí hadi, sloni. Jako poslední poprava slonem je uváděna z roku 1947 z Indie, kdy slon přišlápl hlavu několikanásobnému vrahovi¹.

Samozřejmě, že postupem času, doby, se měnily i postupy, metody, způsoby vykonávání trestu smrti. Vycházelo to z historie země, ve kterém byl trest vykonán, v jaké době byl vykonán, v jakém kulturním prostředí byl vykonán, velkou roli zde sehrálo náboženství, vyspělost dané země, politické spektrum apod. Následně je uveden stručný výčet způsobů provádění trestu smrti, v podstatě od dávné historie až do současnosti:

- Zvířaty
- Rozpárání břicha
- Volným pádem ke smrti
- Ukřižování
- Pohřbení zaživa
- Kůl v těle
- Stažení z kůže
- Rozřezání
- Rozčtvrcení a roztrhání
- Rozdrásání
- Rozdrcení
- Upálení
- Smrt na malém ohni
- Pod pilou

---

¹ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Knižním klubem. V Praze 1998, s. 19-27.

- Usmrcení šípy a probodení
- Otrávení
- Estrapáda
- Ubití
- Lámaní kolem
- Zardoušení
- Garota
- Ukamenování
- Utopení
- Pověšení
- Stětí
- Zastřelení
- Plynová komora
- Elektrické křeslo
- Smrticí injekce

Je vidět, že trest smrti opravdu existuje v podstatě od historie lidstva samotného. Nikdy se nepodaří s určitostí zjistit přesný počet osob, kteří byli odsouzení k trestu smrti a následně byl tento trest na nich vykonán. Je také možné, že i v tomto výčtu způsobu vykonání trestu smrti je tento výčet neúplný, určitě existují i další způsoby vykonání trestu smrti. O samotné historii o trestu smrti, o způsobech jeho vykonání a vůbec o trestu smrti toho bylo napsáno mnoho a mnoho, dodnes se vede diskuze, a to jak v odborné, tak i mezi laickou veřejností zda trest smrti ano, či ne. Dalo by se toho o historii trestu smrti napsat ještě mnoho, ale zadání bakalářské práce zní *Trest smrti v Československu*, proto musíme přejít postupně na toto téma.

1.2 Historie trestu smrti v dějinách Českých zemích

Trest smrti byl v Československu zákonný a užívaný před jeho zrušením v roce 1990. Tohoto zrušení se drží i nástupnické státy Československa, takže v současné době ani v České republice, ani na Slovensku, není trest smrti legální².

V průběhu deseti staletí skončil na popravištích život tisíců obyvatel českých zemí, skutečných delikventů, ale i nevinných obětí tehdejší justice. Z defilé hříšníků lze vybrat několik zajímavých případů. Smutné osudy těchto lidí můžeme sledovat v písemných pramenech od 11. století. V té době, jak vypráví kronikář Kosmas, usiloval německý panovník Jindřich III. o těsnější připoutání Čech k říši. Narazil však na odpor knížete Břetislava I. Po neúspěšném jednání následovalo v srpnu 1040 tažení německého vojska na naše území. Zatímco jedna část byla poražena ve Všerubském průsmyku, druhou zrádně vpustil do země správce bílinského hradu Prkoš. Na svůj čin doplatil, neboť „... kníže rozhněvav se dal mu vyloupati oči, utíti ruce i nohy a hoditi ho do hlubin řeky“³.

Na počátku 12. století vyvrcholil boj o moc mezi rody Přemyslovců a Veršovců. Kníže Svatopluk rozhodl o vyvraždění celého rodu pro jeho údajnou kolaboraci s Poláky. Vše začalo v říjnu 1108 ve Vraclavi, odkud se hromadné popravy šířily přes Libici a jiná místa až do Prahy. Když bylo v roce 1130 odhaleno spiknutí proti knížeti Soběslavu I., dostali se iniciátoři vraždy se svými pomocníky do rukou mistra ostrého meče. Mnich sázavský ve své kronice líčí, že jeden delikvent „... sám sebe i jiné vlastními ústy obvinil, byl potom s druhý vyveden z řady a druhého dne byly jemu, jeho bratru Střezimírovi a jednomu lékaři usekány na tržišti všechny údy“⁴.

V druhé polovině 14. století došlo ke značné diferenciaci naší společnosti, sociálně se deklasovali zvláště příslušníci nižší šlechty. Někteří hledali záchranu

---

² WIKIPEDIE, *Otevřená encyklopedie*. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti v Československu.

³ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Knižním klubem. V Praze 1998, s. 364.

⁴ Tamtéž, s. 364 – 365.

v královských a panských službách, jiní se dostali na šikmou plochu a stali se loupeživými rytíři a zemskými škůdci. Proti těmto byly pak organizovány vojenské výpravy, kdy se i stávalo, že v čele stál i sám panovník Karel IV., jenž „... projížděje Českým královstvím, mnohokrát pevnosti takových zločinců dobyl, spálil ohněm a do základu rozbořil. Také osobně pronásledoval zločince a hubil je různými tresty a nešetřil špatných. Ba i jakéhosi rytíře týž císař sám opásal rytířským pásem, pro lupičství zajal na hradě Žampachu a vlastními rukama oběsil“⁵.

Na šibenici skončila také lupičská tlupa jistého Mikeše Zoula z Ostředku, která působila počátkem 15. století na Benešovsku. Všechny je pověsili v Praze na šibenici. Popravou tří řemeslnických tovaryšů (Jana, Martina a Staška) také vyvrcholily roku 1412 v Praze protiodstupkové bouře. Byli popraveni přesto, že staroměstští konšelé slíbili Janu Husovi, který se za ně přimlouval, že se jim nic nestane. Rušno bylo také v pražských ulicích v březnu 1422, kdy dali staroměstští konšelé tajně popraviti na nádvoří radnice kněze Jana Želivského, jenž ve městě nastolil diktaturu. Husitský hejtman Jan Roháč z Dubé nepochopil v druhé polovině 30 let novou politickou situaci a pokoušel se o organizování ozbrojeného odporu proti císaři Zikmundu Lucemburskému. Po dobytí Roháčova nevelkého hradu Sionu byl jeho držitel jako zemský škůdce přiveden v září 1437 do Prahy, kde byl Jan Roháč na nejvyšší pozlacené oprátce oběšen. Ze šlechtických poprav 15. století můžeme také připomenout případ Dalibora z Kožojed na Litoměřicku. Byl to dost neklidný muž, který se často dostával do majetkových sporů se sousedy. Když se ujal majetku vzbouřených poddaných Adama z Drahonice a na Ploskovicích, ocitl se před zemským soudem. Jeho obhajobu nevzali soudci v úvahu a byl pověšen⁶.

Soudobé právní normy umožňovaly, aby např. delikt cizoložství mohl stíhat jak soud, tak i oklamáný jedinec svépomoci. Měl právo zabít nevěrnou manželku a jejího milence, když je přistihl in flagranti. Takto např. dopadl jistý Zdeněk, kterému sťal hlavu jistý Mikuláš Trčka, když ho nachytal se svojí ženou Kateřinou, kterou dal zazdít a také zaživa pohřbil bábu, která ty dva dala dohromady. Potrestání prvního protihabsburského odboje roku 1547 skončilo několika tresty smrti. Pozoruhodné je, že zvláštnímu tribunálu předsedal sám král a současně před ním vystupoval jako žalobce.

---

⁵ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Klubem knižním klubem. V Praze 1998, s. 365.

⁶ Tamtéž, s. 366.

Hlavním záměrem panovníka nebylo ovšem stíhání skutečných iniciátorů, nýbrž demonstrace moci. O život nakonec přišli dva zemané a dva měšťané. Koncem srpna 1571 byl v Šamonicích poblíž Písku zákeřně zavražděn rytíř Ludvík Lorecký ze Lkouše a jeho dvě děti. Podnět k tomuto činu dal místní rychtář Petr Dulík, pod jeho vedením vraždilo dalších šest osob. Všichni se brzy dostali do vězení a v blatenské mučírně se postupně přiznávali k hrdelnímu zločinu. Je nabíledni, že jim soud vyměřil zostřené tresty smrti⁷.

Velký prohřešek bylo v určité době takzvané čarodějnictví. V 17. století prosluly hysterickým pronásledováním čarodějnic především německé země a Slezsko, které bylo tehdy součástí habsburské monarchie. Život stovek mužů a žen, ale i dětí skončil na popravištích.

Chodové, kteří žili v západočeském pohraničí a působili jako strážci hranic, získali zvláštní privilegia a vlastní samosprávu. Větší míry svobod dosáhli především domažličtí Chodové, kteří si na rozdíl od jiných skupin uchovali českou národnost. O své výsady však přišli v 17. století, když se stal majitelem panství Lammingen z Albenreuthu. Boj za stará práva vyvrcholil v letech 1692 – 1695. Odpor byl zlomen a Jan Sladký, řečený Kozina, byl odsouzen k trestu smrti oběšením. Poprava se uskutečnila koncem listopadu 1695 v Plzni.

V průběhu 18. století začal klesat počet poprav, trest smrti se stále častěji měnil cestou panovnické nebo vrchnostenské milosti ve věznění a nucené práce. Ty se prováděly buďto na majetku vrchnosti či obce, nebo v pražské donucovací pracovně. Vývoj kapitálních trestů můžeme sledovat rovněž v postihu vůdců nevolnických povstání. Zatímco v roce 1860 bylo odsouzeno k smrti několik desítek osob, v roce 1775 to bylo jen sedm lidí⁸.

Císař Josef II. zrušil trest smrti k roku 1788. Nicméně v roce 1795 byl obnoven, a to pro velezradu anebo pokus o ni.

---

⁷ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Klubem přátel knih. V Praze 1998, s. 367.

⁸ Tamtéž, s. 369.

2 TREST SMRTI V OBDOBÍ RAKOUSKA-UHERSKA

Od poloviny 16. století nastoupilo místo fyzických trestů jako hlavní trest odnětí svobody. První rozhodující obrat však přineslo až osvícenství 18. století, trest smrti byl uplatňován již takřka výlučně za delikty usmrcením⁹.

Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech z roku 1787 Josef II., ovlivněný dílem Caesara Beccarii *O zločinech a trestech* i názory osvícenců, nastoupil novou cestu. I když z feudálních trestů povolil jak bití, vypalování cejchů, tak i pranýř a veřejnost poprav, nastolil zásadu úměrnosti mezi společenskou nebezpečností deliktu a přísností trestu. Ten má sloužit k převýchově pachatele. Trest smrti zrušil v řádném řízení, omezil jeho užití jen na výjimečný stav. Rušení náboženství bylo již pouhým přestupkem, manželská nevěra byla zařazena mezi soukromožalobní delikty. Soudci našli v tomto zákoníku soubor trestných činů kriminálních a politických, jakož i odpovídající tresty. Současně zde byly poprvé formulovány základní zásady – žádný zločin bez zákona a žádný trest bez zákona¹⁰.

Významnou osobou, která byla spojována v této době s trestem smrti byl italský právník Cesara Beccaria. Beccaria obecně popírá právo státu na vynesení trestu smrti, „neboť jestliže není člověk oprávněn vzít si sám život, nemůže mít ani právo – pravá myšlenka osvícenství – na zabití jiného, nebo toto právo převést nějakou společenskou smlouvou na stát“. Dále Beccaria popírá nutnost trestu smrti vytvořením pozoruhodné relace: „... poněvadž může mít trest, aby byl spravedlivý, jen onen stupeň tvrdosti, který je dostačující k odstrašení lidí od zločinnosti, je trest smrti, jelikož tuto míru překračuje, vlastně nespravedlivý.“ Za třetí je trest smrti méně působivý než doživotní odnětí svobody, „neboť nikoliv tvrdost trestu, ale spíše jeho délka má větší dopad na lidskou mysl.“ Nařízení „veřejné vraždy“ by spíše občany ke zločinu povzbuzovalo, než od něj odstrašovalo. Je to s podivem, ale Beccaria zůstává ve svém odmítání trestu smrti stát v půli cesty: přimlouvá se za ponechání rozsudku trestu smrti pro politické

---

⁹ Bestová,C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Přel. Jana Jandová. 1. vydání. Vydalo nakladatelství Doplněk Brno. V Brně 1996, s 70.

¹⁰ Francek,J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 31.

delikty. Byl zastáncem extrémních náhradních trestů, kterým lze těžko vyčítat „zahledění se do humanity a změkčilost“. Mnohem víc považuje za nutné, aby potrestání sloužilo za důrazný a trvalý příklad a aby byl trest smrti nahrazen dlouhými a „strašlivými“ tresty – tresty, které, jak sám říká, „jsou ve skutečnosti horší než smrt.“ Beccariovy myšlenky, týkající se zrušení trestu smrti, si rychle našly cestu k zákonodárcům své doby: velkokníže Leopold I. Toskánský a císař Josef II. Rakouský, oba synové Marie Terezie, trest smrti ve svých státech, i když jen na krátko – zrušili.

Několik let po smrti Josefa II. byl dekretem z 2. ledna 1795 absolutní trest opět zaveden, a to pro velezradu nebo pokus o ní¹¹. Po roce vznikl Západohaličský trestní zákoník, který byl v roce 1803 zaveden i v ostatních částech monarchie kromě Uher. Česky vyšel ve Vídni roku 1804 pod názvem Kniha práv nad přečiněním hrdelním a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky. Navázala na josefínský zákoník a ukončila dlouhou éru krutých feudálních trestů, sama se stala základem pozdějších trestních zákonů. Delikty byly rozděleny na zločiny a přestupky. Zločiny se trestaly buď smrtí (výhradně oběšením), nebo žalářem. Ten byl doživotní nebo dočasný, od šesti měsíců do dvaceti let. Členil se na tři stupně, na žalář, těžký a nejtěžší žalář. V těžkém žaláři byl odsouzenec „... pouty železnými na nohou ztížen, každodenně jídlem teplým, však bez masa, živen a z strany lože na pouhá holá prkna stísněn jest, též žádné jemu rozprávky s lidmi k jeho šetření neprostředně nepatřícím se nepovoluje.“ Kdo šel do nejtěžšího žaláře, měl být „... pouty těžkými na nohou i rukou a okolo těla kruhem železným, na němž krom času díla a práce uložené řetězem ukován a šetřen, toliko každý druhý den pokrmem teplým, masem však nikdá, živen, ostatní dny při vodě a chlebě chován¹²...“

Tyto tresty mohly být zostřeny nucenými pracemi, vystavením na pranýři, bitím holí nebo metlou, postem a vypovězením po propuštění. Je přirozené, že je doprovázela ztráta občanských práv. Pachatele přestupků čekala peněžitá pokuta, propadnutí zboží, ztráta práv, vězení, bití, vypovězení z jistého místa, země i celé monarchie. Vězení se rozlišovalo dvojí, obyčejné a tuhé. Zatímco v prvním byl vězeň bez pout a okovů,

---

¹¹ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 15.

¹² Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 31.

v druhém měl být „... pouty lehkými na nohou okován...“ Trest vězení se ukládal na dobu od čtyřadvaceti hodin do šesti měsíců¹³.

Ve výše uvedené knize, zákoníku – *Knihy práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky* se v devátém paragrafu praví : Trest zločincův jest smrt zločince anebo držení jeho v žaláři. Následující pasáž pak doplňuje, že se provádí oběšením. Novelou této právní normy byl trestní zákoník z 27. května 1852 (číslo 117). Trest smrti příslušel za zločiny velezrady, veřejného násilí, zlomyslným uškozením na cizím majetku, zlomyslným činěním nebo opominutím za okolností zvláště nebezpečných, za zločiny dokonané vraždy, loupežné vraždy a zhářství. Tyto trestné činy rozšířil zákon číslo 134/1885 „... zúmyslné nebezpečí pro majetek, zdraví nebo život jiného použitím třeskavých látek jako prostředků trhacích, byla tím způsobena smrt některého člověka a mohl-li tento výsledek pachatelem býti předvídan.“ Trest smrti se prováděl nadále oběšením, v době stanného práva se mohl realizovat i zastřelením¹⁴.

V této době se popravy uskutečňovaly převážně na nádvořích věznic a soudů. Poslední veřejná poprava se konala v Praze roku 1866 a v Čechách pak v Plzni roku 1871, kde přišel o život cikán Josef Janeček, známý lupič a vrah. Oběsit jej přijel z Prahy Jan Piperger, který byl od roku 1865 popravčím mistrem pro obvod vrchního zemského soudu v Čechách. Po něm působil v této funkci jeho nevlastní syn Leopold Wohlschläger. Objížděl krajské věznice, v Praze popravoval na dvoře zemského soudu na Karlově náměstí. Dva roky před svým penzionováním začal docházet do pankrácké věznice, která se stala výhradním místem výkonu trestu smrti (1926)¹⁵.

---

¹³ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 31.

¹⁴ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Klubem. V Praze 1998, s. 369.

¹⁵ Tamtéž, s. 369.

3 TREST SMRTI V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

V letech 1918 – 1938, v době první republiky, bylo vyvíjeno značné úsilí o sjednocení roztržitého trestního práva, za tím účelem bylo dokonce zřízeno speciální Unifikační ministerstvo. Tyto snahy však zůstaly zpočátku bezúspěšné¹⁶.

Problematika trestu smrti v období první republiky byla značně ovlivněna zákonem č. 91/1934 Sbírky, jenž opravňoval soudy uložit místo trestu smrti trest těžkého žaláře (káznice) buď doživotního, nebo dočasného v trvání od 15 do 30 let, pokud byly polehčující okolnosti natolik závažné, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný. V době účinnosti tohoto zákona byla existence trestu smrti víceméně formální záležitostí. V období první Československé republiky byla většina udělených trestů smrti změněna cestou milosti prezidenta republiky¹⁷. Dne 13. května 1936 byl přijat zákon číslo 130 Sbírky, jímž se měnil a doplňoval zákon na ochranu republiky a v § 1, písmena a) se říká: „Vojenská zrada (§ 6 zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, čísla 50 Sbírky) se trestá: a) v případě § 6, č. 2 zákona na ochranu republiky těžkým žalářem od pěti do dvaceti let nebo na doživotí, byl-li však viník podle svého veřejného postavení povinen uchovávat skutečnost, opatření nebo předmět, jež mají zůstat utajeny pro ochranu republiky, v tajnosti, nebo byla-li mu taková povinnost výslovně uložena, hledíc na jeho služební nebo smluvní poměr, nebo týká-li se čin tajemství zvláště důležitého, nebo byl-li páchán po delší dobu nebo ve značném rozsahu nebo způsobem zvláště nebezpečným nebo za jiných okolností zvláště přitěžujících, trestem smrti¹⁸...“

Dnem vzniku Československé republiky je 28. říjen 1918. Tehdy se po Praze rozšířila zpráva, že Rakousko-Uhersko přijímá mírové podmínky amerického prezidenta Wilsona, nemíní se však zdát suverenity nad svými zeměmi. Pražané jí pochopili jako pád habsburské monarchie. Představitelé Národního výboru vyhlásili nezávislost. Národní výbor se ujal moci, vydal své provolání a schválil první zákon, říkáme mu recepční: „Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby zachována

---

¹⁶ Bestová, C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Přel. Jana Jandová. 1. vydání. Vydalo nakladatelství Doplněk Brno. V Brně 1996, s. 138.

¹⁷ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 16.

¹⁸ Tamtéž, s. 16.

byla souvislost dosavadního řádu právního se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto:

Čl.1. Státní formu československého státu určí Národní shromáždění s Československou národní radou v Paříži. Orgánem jednomyslné vůle národa a také vykonavatelem státní svrchovanosti je Národní výbor.

Čl.2. Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.

Čl.3. Všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení.

Čl.4. Zákon tento nabývá účinnosti dnešním dnem.

Čl.5. Národnímu výboru se ukládá, aby tento zákon provedl.

Tento zákon podepsali Alois Rašín, Antonín Švehla, František Soukup, Jiří Stříbrný a Vavro Šrobár, zvaní později „muži 28. října“. Patřil by k nim i přední politik Karel Kramář, byl však tehdy v Ženevě na jednání s Edvardem Benešem. Národní výbor vykonával funkci dočasné vlády. Prezidentem byl zvolen T. G. Masaryk. Byla přijata prozatímní ústava (č. 37 Sbírky), která nahradila v únoru 1920 ústavní listinu (č. 121 Sbírky)¹⁹.

Jak už bylo řečeno, byla to doba, kdy se začali projevovat i výhrady, námitky proti udělování trestu smrti. Výhrady proti trestu smrti se markantně projevily roku 1923 v obsáhlé anketě, které se zúčastnilo na 350 představitelů veřejného života, právníků, vědců, publicistů a umělců. Prezident republiky udělil ve své éře stovky milostí, v případech brutálních vražd však souhlasil s kapitálním trestem. Kat Leopold Wohlschlager popravoval odsouzence na dvoře zemského soudu v Praze na Karlově náměstí, od roku 1926 v pankrácké věznici, jakož i ve věznicích krajských soudů. V květnu 1934 byl vydán zákon č. 91 Sbírky o ukládání trestu smrti a o doživotních trestech. Stanovil, že místo trestu smrti je možné uložit trest těžkého žaláře doživotního

---

¹⁹ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3 vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 68-69.

nebo dočasného (15 – 30 let), pokud jsou zjištěny závažné polehčující okolnosti a trest smrti by byl nepřiměřeně přísný. Současně zdůraznil, že trest smrti nesmí být vykonán před rozhodnutím prezidenta republiky o neudělení milosti²⁰.

Za první republiky bylo k trestu smrti odsouzeno 433 lidí, vykonáno bylo ale jen 21 (někde se uvádí jen 20) poprav, ostatním byla udělena milost. Minimální počet poprav v tomto období bylo zejména způsobeno tím, že první prezident Československa, T.G. Masaryk byl odpůrcem trestu smrti, většinou tedy udělil milost²¹. V rozhovoru s Karlem Čapkem Masaryk řekl: „Těžká byla pro mě otázka trestu smrti, stálo mě mnoho nocí, když jsem měl podepisovat trest smrti, a dni, kdy jsem to učinil, mám ve svém kalendáři poznamenány černým křížkem. Sledoval jsem pozorně, má-li trest smrti vliv na zločinnost. Studoval jsme statistiku zločinů a zejména vražd po celou dobu, ale nevidím, že by trest smrti měl účinek odstrašující na lidi zločinné. Zločinec ve chvíli vraždy nemyslí na trest, ale na úspěch svého zlého činu. Jistý účinek je na občany ostatní, zejména o věci myslící. Můj argument pro trest smrti není, že je odstrašující, ale že v něm je mravní expiace: vzít člověku život je bezpráví tak strašlivé, že může být usmířeno jen výkupným stejně těžkým. Dělán ovšem patřičný rozdíl mezi vraždou a zabitím a uznávám polehčující okolnosti při každém zločinu, jak to moderní kriminální psychologie vyžaduje. Ale ve výjimečných případech nemohu vyvracet, že trest smrti je ve shodě s metafyzickým uznáním hodnoty lidského života. Věřím a čekám, že bude zrušen vyšší vzdělaností a mravností obyvatelstva, souhlasem nás všech²².“

---

²⁰ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 75.

²¹ WIKIPEDIE, *Otevřená encyklopedie*. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest_smrti v Československu.

²² Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 77.

4 TREST SMRTI ZA OBDOBÍ PROTEKTORÁTU

V druhé polovině třicátých let sílily v naší republice separatistické tendence německé menšiny v souvislosti s vývojem v sousedním Německu. Reprezentovala je především Sudetoněmecká strana, která se stala nejsilnější politickou stranou, přihlásily se k ní dvě třetiny německého obyvatelstva. Koncem března 1938 se sešel Adolf Hitler s Konrádem Henleinem a Karlem Hermannem Frankem: „Vůdce oznámil, že má v úmyslu v krátké době vyřešit československý problém. Nemůže již trpět, aby Němci byli utlačováni, nebo aby se na Němce střílelo ... Smysl návodu, který dal vůdce Henleinovi, byl ten, aby ze strany Sudetoněmecké strany byly kladeny požadavky, které jsou pro československou vládu nepřijatelné ... Za události je prozatím odpovědný Henlein sám. Je však třeba pracovat v úzké spolupráci. Henlein shrnul vůdci své pojetí takto: Musíme tedy stále žádat tolik, abychom nikdy nemohli být uspokojeni. S tímto pojetím vůdce souhlasil.“ Připojení Rakouska k Německu signalizovalo, že se Velká Británie a Francie nechtěly dostat do konfliktu s Německem, střední Evropa je zase natolik nezajímala. Jejich vlády vyzvaly 19. září československou vládu k odstoupení pohraničí s více než padesáti procenty německého obyvatelstva. Poněvadž nereagovala, opakovaly své požadavky 21. září. Naše vláda pod nátlakem souhlasila. Vývoj směřoval k mnichovské dohodě Velké Británie, Francie, Itálie a Německa. Její podmínky československá vláda přijala 30. září. Prezident E. Beneš odstoupil, Slovensko prosadilo svou autonomii, vznikla Česko-Slovenská republika, takzvaná druhá²³.

15. března 1939 obsadila německá vojska území Čech a Moravy, zahájila jeho šestiletou okupaci. Na východě republiky vznikl klerofašistický Slovenský štát. Téhož dne večer dorazil na Pražský hrad Adolf Hitler. Jeho výnosem z 16. března (č. 75 Sbírky) byl vytvořen Protektorát Čechy a Morava. V prvním článku se uvádí, že naše země „... náleží od nynějška k území Velkoněmecké říše a vstupují ... pod její ochranu“. Třetí článek pak konstatuje, že protektorát je autonomní a spravuje se sám, že vykonává „... svoje výsostná práva, náležející mu v rámci protektorátu, ve shodě s politickými, vojenskými a hospodářskými potřebami Říše. Samozřejmě zde

---

²³ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3 vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 75-76.

existovalo mnoho dalších článků, vše asi ale umocnil článek: „Právo platné nyní v Čechách a na Moravě zůstává v účinnosti, pokud neodporuje smyslu převzetí ochrany Německou říší“²⁴.

Období, které přišlo po 15. březnu 1939, s prvorepublikovou érou masarykovského humanismu ostře kontrastovalo. V době okupace smutně proslula pankrácká věznice, kde se v takzvané sekýrárně popravovalo gilotinou. V průběhu druhé světové války začalo být zřejmé, že kapacita katoven na území „Tisícileté říše“ potřebám nacistické justice zdaleka nestačí. Protektorát v tomto smyslu nebyl výjimkou. Nacisté měli problémy s převážením českých vlastenců odsouzených k smrti k exekucím na území tehdejšího Německa. Sekyrárna v Drážďanech, která byla nejbližší, již ke stínání stále narůstajícího počtu odsouzených nepostačovala a doprava do Berlína, Vídně a Mnichova celý proces prodražovala a zdržovala. Proto nacistické ministerstvo spravedlnosti rozhodlo o zřízení sekýrárny v Praze na Pankráci. Poprava gilotinou byla podle nacistických funkcionářů, kteří o celé záležitosti rozhodovali, rychlá, levná, naprosto spolehlivá a díky hluku, který jí provázal, dostatečně odstrašující²⁵. Popravy se v pražské sekýrárně na Pankráci prováděly od 5. dubna 1943 do 26. dubna 1945. Kat Alois Weiss si s německou důkladností zaznamenal do popravčí knihy o 39 stranách jména všech 1079 popravených, včetně přesného času. Popravčí kniha končí zápisem pěti poprav vykonaných dne 26.4.1945 po 16. hodině. V noci mezi posledním dnem dubna a prvním květnem byla gilotina rozmontována a její část se sekýrou hozena z Karlova mostu do Vltavy. Sekýrárna v širším smyslu se sestávala ze tří místností: vstupní místnost, kde byl vyhlašován rozsudek, vlastní popravčí místnost s gilotinou, kde byl rozsudek vykonán (jedna poprava vyžadovala přibližně 3 minuty) a třetí přilehlá místnost s rakvemi, do nichž byly ukládány popravené osoby. Podle pamětníků z okolí pankrácké věznice bylo možné i z dálky poznat, kdy a k jakému počtu poprav docházelo. Samotná sekýra či břit gilotiny vážil 80 kilogramů a každý úder se rozléhal daleko do okolí²⁶. Kat z pankrácké sekýrárny Alois Weiss přijel do Prahy na jaře 1943. Tento bývalý pomocný skladník z Mnichova

---

²⁴ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 76-77.

²⁵ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 17.

²⁶ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Knižním klubem. V Praze 1998, s. 371-372.

a pomocník mnichovského kata Reichardta byl po rozhodnutí o zřízení sekyrárny na Pankráci vybrán na systematizované místo pražského kata. Přímo v Praze si také našel své pacholky, Roberta Týfu a Jana Křížka (ten si změnil jméno na Johan Kreuz). K nim zanedlouho přibyl třetí pomocník, Alfred Engel z pražských Holešovic. Tito lidé byli později vystřídáni konfidentem gestapa Antonínem Neradem z Prahy-Braníka a Weissovým švagrem Otto Schweigerem ze Straubingu. Každý den, kdy se na Pankráci popravovalo, měl svůj zajetý řád. Po časně snídani na oddělení smrti (v traktu II/A) přijel v půl deváté ráno státní zástupce a přečetl jména lidí, kteří měli být popraveni. Ty pak vrchní dozorce Karl Bauer nechal předvést v poutech před státního zástupce, který jim přečetl ustálenou formuli: „Ve jménu vůdce a říšského protektora se vaše žádost o milost zamítá a zároveň se vám oznamuje, že rozsudek bude vykonán dnes po 16. hodině.“ Poté byli odsouzeni odvedeni do přípravné cely, kde mohli ještě s rukama vpředu spoutanými napsat poslední dopis. V půl čtvrté odpoledne se dostavili kati, ve čtyři hodiny zasedli v první místnosti sekyrárny návladní, soudní rada, lékař a zapisovatel. Dva dozorce potom předvedli odsouzeného, oblečeného pouze do spodního prádla a s dozadu spoutanými rukama, před státního návladního. Ten přečetl jméno, které odsouzený potvrdil. Vedle stojící pomocník vzal odsouzeného za ruku, druhou mu zakryl oči a dovedl ho ke gilotině ve druhé místnosti, která byla od první oddělena pouze černým závěsem. Dva pacholci potom odsouzeného nadzvedli, položili na lavici a jeden ho shora přidržel, přičemž hlava odsouzeného spočívala v prohlubni na krk. V té chvíli také Weiss spustil sekyru, jejímž nárazem při dopadu se otřásla celá budova. Ještě krvácející tělo naložili pomocníci do hrubé, neohoblované truhly a přiložili k němu useknutou hlavu. Truhlu potom odnesli do vedlejší, třetí místnosti. Krev byla opláchnuta vodou, sekyra vyzdvižena a celý proces se opakoval. Truhly s mrtvými těly, ze kterých ještě kapala krev, byly odvezeny do strašnického krematoria, kde byly pod dozorem příslušníků gestapa (aby je nikdo neprohlížel) v noci zpopelněny. Popel byl vysypán do jam hned vedle krematoria. Takto seřaná mašinérie popravila za den čtyři až šest českých vlastenců. Nejvíce poprav se zde konalo 4. srpna 1944, ten den Weiss připravil o život 29 lidí²⁷.

---

²⁷ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 17-18.

Okupační politika měla dva základní cíle, totiž likvidaci českého národa, osídlení jeho prostoru německým obyvatelstvem a maximální využití pracovních a hospodářských sil pro válečné potřeby. Zřízení protektorátu bylo tedy jen prvním krokem k jejich uskutečnění. V prvních letech německé okupace existovala dvojkolejnost veřejné správy, říšské a jí podřízené protektorátní autonomní. Jeden z referentů úřadu říšského protektora výstižně uvedl: „Říšská správa v protektorátu má dvojí úkol. Jednak bezprostředně spravovat správní úkoly, jimiž buď měly být zajištěny zájmy německých obyvatel v protektorátu nebo u kterých podle dané politické nebo státoprávní situace v protektorátu přichází v úvahu jen výkon vlastními říšskými orgány, jednak pozorovat a řídit autonomní správu, dohlížet na ni a v případě nutnosti jednat na jejím místě.“ Tuto strukturu veřejné správy, ale i takzvanou autonomii zlikvidoval v roce 1942 Reinhard Hendrich, který zrušil vládu jako kolektivní orgán.

V čele okupační správy stál říšský protektor, který ve svých rukou soustředil veškerou moc. Podléhal pouze vůdci, od něhož přijímal pokyny. Protektor byl v našich zemích nejvyšším zákonodárcem. Prvním říšským protektorem se stal bývalý německý ministr zahraničí Konstantin von Neurath, zastupoval jej státní ministr K. H. Frank. Neuratha poté zastoupil R. Hendrich, po něm byl zastupujícím říšským protektorem Kurt Daluge a v srpnu 1943 se stal říšským protektorem Wilhelm Frick²⁸.

Součástí protektorátu byly různé ozbrojené složky, soudy různých stupňů, různé druhy policie, správní úřady. Již v průběhu počáteční vojenské správy protektorátu (do poloviny dubna 1939) byla vytvořena síť oberlandrátů. To byly nejnižší správní úřady pro německé státní příslušníky. Policie byla pořádková a bezpečnostní. Pořádková se dělila na ochrannou, četnictvo, obecní výkonnou a požární ochrannou policii. K obávané bezpečnostní policii patřila státní tajná policie (Gestapo), bezpečnostní služba a kriminální policie. Dne 14. dubna 1939 byla vybudována síť dvanácti, posléze čtrnácti úředních soudů, dvou zemských soudů. Zvláštní soudy pak posílaly stovky lidí na popraviště. Jednaly vskutku rychle bez předběžného vyšetřování, bez možnosti odvolání. Teror vyvrcholil stannými soudy, které organizovaly masové popravy. Jen se značnou nadsázkou hovoříme jako o soudech. V letech 1939 – 1945 působily v českých zemích dva právní systémy, německý a

---

²⁸ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 77-78.

protektorátní. Základem nacistické justice byl zákon o organizaci soudnictví z 27. ledna 1877 upravený zákonem z 22. března 1924. Časem jej doplnila celá řada výnosů a nařízení, které usilovaly o zjednodušení a zrychlení soudního řízení. Před německé soudy se dostávali i příslušníci protektorátu v případech soukromé žaloby Němce a zejména pro delikty vyhrazené německým trestním právem okupačním soudům (velezrada, zemězrada a jiné). Trestní sazby byly nepřiměřeně přísné, i za nedbalostní delikty následoval mnohdy trest smrti²⁹.

A jak to bylo s tresty, včetně trestů smrti po osvobození Československa? Zvláštní kapitolu poválečného československého soudnictví tvoří tzv. retribuce (z latinského retributio – vrácení, oplátka, odplata). V mimořádných a nestandardních poměrech po skončení 2. světové války bylo zvoleno i nestandardní řešení problému, jak potrestat nacistické zločince, kolaboranty a zrádce. Stalo se tak prostřednictvím takzvaných mimořádných lidových soudů. Tyto ve své podstatě „stanné soudy“ nebyly v poválečné Evropě ničím ojedinělým. Ve všech evropských zemích okupovaných nacistickým Německem byla tendence zrádce a kolaboranty, kteří spolupracovali s okupačním režimem, přísně trestat. Svě zrádce tvrdě trestalo i Dánsko, Norsko, Holandsko, Belgie, Lucembursko, Řecko či Francie. Například ve Francii bylo ze 2853 osob odsouzených soudy k trestu smrti popraveno jen 767, francouzské hnutí odporu však 8348 osob zlikvidovalo bez soudu. Lidové soudy vznikaly již záhy po osvobození také v Bulharsku, Albánii, Rumunsku, Polsku, Maďarsku. V Jugoslávii vykonávaly retribuci vojenské soudy, tvrdě byli stíháni nacističtí váleční zločinci i v Rakousku a Itálii.

Ještě v průběhu války se tehdejší spojenci dohodli na stíhání a trestání osob, které se dopustily zločinů proti lidskosti a porušily zásady mezinárodního práva. V lednu 1942 byla na londýnské konferenci devíti okupovaných evropských spojeneckých států, jejichž vlády sídlily v Londýně (mimo jiné i za účasti delegátů zastupujících Československo) přijata takzvaná Svatojakubská deklarace, požadující stíhání a potrestání nacistických zločinů.

Ve dnech 19-30. října 1943 se na konferenci v Moskvě setkali ministři zahraničních věcí Svazu sovětských socialistických republik, Spojených států

---

²⁹ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3 vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 78-80.

Amerických a Velké Británie. Zde také vznikla Deklarace o ukrutnostech, jež formulovala zásady trestního postihu válečných zločinců. Nacisté, kteří spáchali zločiny na okupovaných územích, měli být po válce vydáni k potrestání těm zemím, v nichž se svých zločinů dopustili. Deklaraci, která hovořila jménem 32 spojených národů ve smyslu Deklarace Spojených národů z 1. ledna 1942, podepsali vedoucí představitelé tří spojeneckých mocností (Roosevelt, Churchill a Stalin). Mezi zeměmi, které se zavázaly vypracovat podrobné seznamy nacistických válečných zločinců, bylo i Československo.

Záměr soudit hlavní válečné zločince byl potvrzen i na konferenci tří spojeneckých velmocí v Cecilienhofu u Postupimi v červenci 1945. Dne 8. srpna 1945 podepsali zástupci Svazu sovětských socialistických republik, Spojených států Amerických, Velké Británie a Francie v Londýně Dohodu o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Osy, kterou dodatečně podepsalo dalších 19 států včetně Československa. Osoby, které spáchaly zločiny proti lidskosti a provinily se proti zásadám mezinárodního práva při vedení války, měly být přísně potrestány podle míry svého provinění buď mezinárodním tribunálem (ty vznikly dva, v Norimberku a Tokiu), nebo spojeneckými či národními soudy. Mělo dojít také k potrestání domácích kolaborantů, a za tímto účelem se měly zřizovat zvláštní soudy. V praxi měl být mimořádně uplatněn princip retroaktivity, to znamená zpětné působení právní normy, to znamená platnost před dobu, než nabyla účinnosti. Retribuční normy platné v poválečném Československu tedy přímo navazovaly na mezinárodní spojenecké dohody o potrestání nacistických válečných zločinců a jejich pomahačů.

Zákonným podkladem pro činnost mimořádných lidových soudů byl v českých zemích dekret prezidenta republiky č. 16 ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (takzvaný velký retribuční dekret), podle kterého se měly trestat zločiny spáchané v době zvýšeného ohrožení státu. Touto dobou se rozumělo období od 21. května 1938. Vládním nařízením č. 217 ze dne 22. listopadu 1946 byl později stanoven konec tohoto období na 31. prosinec 1946.

Dekret č. 17 z téhož dne byl právním podkladem pro zřízení Národního soudu, který fungoval jednak jako soud trestní, jednak jako čestný. Před Národní soud mohly být postaveny pouze osoby české národnosti, které v době okupace zastávaly význačné postavení v politické, hospodářské nebo24správní oblasti státu. Jednalo se především

o státního prezidenta takzvaného protektorátu, členy protektorátních vlád, členy ústředního vedení Vlajky, členů Kuratoria pro výchovu mládeže, některé novináře a funkcionáře a členy dalších organizací, spolupracujících aktivně s okupační mocí. Národní soud byl vázán hmotněprávními předpisy retribučního dekretu, hlavní přelíčení před tímto soudem bylo ústní a veřejné a rozsudek byl vyhlášován ihned na veřejném zasedání soudu.

Potrestání nejmenších viníků řešil dekret č. 138 ze dne 27. října 1945 o trestání některých provinění proti národní cti (takzvaný malý retribuční dekret). Ten umožňoval potrestání vězením do jednoho roku nebo pokutou do 1 000 000 Korun československých³⁰.

Na tomto místě je třeba říci si něco o takzvaných Benešových dekretech. Benešovy dekrety je populární souhrnný název pro dekrety prezidenta republiky, což byly právní předpisy s mocí zákona v londýnském prozatímním státním zřízení, přijímané československou vládou v exilu po slyšení státní rady (někteří jejich zastánci toto označení prohlašují za nepřipustně zjednodušující nebo dokonce pejorativní).

Dekrety byly náhradním řešením po dobu neexistence parlamentu. Prezident republiky Edvard Beneš dekrety zpravidla pouze podepisoval. Na některých, nebo jejich částech, se ale aktivně účastnil. Paragrafové znění vytvářel aparát londýnského exilu a posléze vlády v Praze a v politickém zadání se projevovaly i ostatní proudy zastoupené v londýnské a zejména košické vládě (tedy moskevském exilu, zejména Komunistickou stranou Československa).

Všechny dekrety prezidenta republiky byly po válce ratifikovány Prozatímním Národním shromážděním ústavním zákonem č. 57/1946 Sbírky³¹.

V preambuli takzvaného velkého retribučního dekretu č. 16 Sbírky, který, jak je již výše uvedeno, podepsal prezident republiky dne 19. června 1945 se praví: „O přísnou spravedlnost volají neslýchané zločiny, kterých se dopustili nacisté a jejich zrádlní spoluviníci na Československu. Porobení vlasti, vraždění, zotročování, loupení a ponižování, jehož obětí byl československý lid, a všechna ta stupňovaná zvěrstva,

---

³⁰ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 18-19.

³¹ Seznam Encyklopedie. Dostupné na WWW: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/6546-benesovy-dekrety>.

kterým bohužel pomáhali nebo asistovali i zpronevěřivší se občané českoslovenští, z nichž někteří zneužili přitom i vysokých úřadů, mandátů nebo hodností, musí dojít zaslouženého trestu bez průtahů, aby nacistické a fašistické zlo bylo vyvráceno z kořenů.“ Tento dekret rozdělil nepromlčitelné trestné činy na zločiny proti státu, osobám, majetku a udavačství. Postih se uskutečňoval podle zákona č. 50/1923 Sbírky na ochranu republiky a trestního zákona z roku 1852. Trestní sazby byly poměrně vysoké, od dočasného (5-20 let) a doživotního žaláře až po trest smrti. Ten se měl podle § 31 vykonat do dvou hodin po vynesení rozsudku, případně o hodinu později (dle přání odsouzeného). Pokud se řízení konalo v nepřítomnosti obžalovaného, prováděla se exekuce do čtyřiaadvaceti hodin po jeho dopadení. Kat byl nazýván vykonavatelem hrdelních trestů. Zákon z 24. ledna 1946 (č. 22 Sbírky) upravil velký retribuční dekret, umožňoval odložení trestu smrti v případě veřejného zájmu, pokud bylo k němu odsouzeno zároveň více lidí, měl soud stanovit jejich pořadí.

Postih nacistických zločinců, zrádců a kolaborantů umožňovaly i dekrety o úpravě československého státního občanství, o konfiskacích nepřátelského majetku a podobně. Dekretem č. 126/1945 Sbírky se zřizovaly ve věznicích krajských soudů a v trestních ústavách zvláštní nucené pracovní oddíly „... k provádění prací nutných k obnově hospodářského života nebo k jiným pracím, konaným ve veřejném zájmu, například k odstraňování válečného materiálu a trosk, k opravě a stavbě veřejných budov a jiných veřejných zařízení, zvláště dopravních, k pracím v zemědělství a lesnictví, k regulaci řek a podobně. Není-li takových prací, může jich být použito k jiným vhodným účelům. Nesmí se však tak stát tam, kde by tím byly ohroženy mzdové nebo hospodářské poměry pracujících vrstev.“ Trestanci neměli nárok na odměnu za práci, jejich mzda připadala státu. Tyto oddíly vlastně předznamenaly vznik pozdějších táborů nucené práce.

Na základě retribučního dekretu č. 16/1945 Sbírky vznikly v sídlech krajských soudů mimořádné lidové soudy. Svou pravomoc vykonávaly v pětičlenných senátech složených z předsedy (soudce z povolání) a čtyř soudců z lidu. Veřejného žalobce jmenovala vláda nebo jí pověřený ministr spravedlnosti. Veřejným žalobcům došlo v českých zemích celkem 132 549 trestných oznámení. Tyto soudy odsoudily 21 342 osob, z toho 713 k trestu smrti, 741 k trestu doživotního žaláře, 19 888 k dočasnému žaláři, v 745 případech bylo od potrestání upuštěno. Národní soud měl dvě role. Jako soud čestný posuzoval osoby, které se po 21. květnu 1938 nechovaly tak, „... jak se

slušelo na věrné a statečné občany československé.“ V takovém případě mohl být obviněný výrokem Národního soudu „... zbaven aktivního a pasivního volebního práva do veřejných zastupitelstev, dále práva svolávat veřejná shromáždění a zúčastnit se jich, organizovat se v politických spolcích a organizacích, vydávat politické časopisy nebo jiné politické publikace, je redigovat nebo do nich psát.“ Porušení tohoto zákazu se trestalo řádným soudem jako přestupek vězením od tří do šesti měsíců.

Značný zájem veřejnosti poutal připravovaný proces se členy protektorátní vlády. Údajně „nejvyšší zrádcové národa“ se jej však nedožili. Emil Hácha zemřel v červnu 1945, vyslanec protektorátu v Německé říši František Chvalkovský zahynul u Berlína v únoru 1945, Emanuel Moravec, ministr školství a národní osvěty, spáchal v květnu 1945 sebevraždu. Proces byl zahájen koncem dubna 1946 a rozsudky z 31. července překvapily svou mírností: bývalý předsedové vlády Jaroslav Krejčí 25 let, Richard Bienert 3 roky, bývalý ministr zemědělství a lesnictví Adolf Grubý doživotí, bývalý ministr dopravy a techniky Jindřich Kamenický 5 let, bývalý ministr financí Josef Kalfus nebyl potrestán vůbec. Další ministři byli souzeni v roce 1947. Rozsudky vyvolaly řadu protestů, i vláda k nim vydala své prohlášení. Nicméně soud byl nezávislý a revizi procesu se nepodařilo prosadit. Před Národním soudem jako trestním stálo celkem 80 osob, odsouzeno bylo jen 65, z toho 18 k trestu smrti (3 osoby omilostněny) a 8 k doživotnímu a 35 k dočasnému žaláři. Retribuční soudnictví v letech 1945-1947 nesplnilo očekávané záměry. Soudy rozhodovaly nejednotně, řada obžalovaných byla zproštěna viny, tresty jiných byly nepřiměřeně vysoké. Vzhledem k tomu, že očista veřejného života se neuskutečnila beze zbytku, po krátké pauze retribuční soudnictví pokračovalo v roce 1948. Účinnost obou dekretů a nařízení o lidovém soudnictví obnovily zákona č. 33 a 34 Sbírky, a to až do konce roku. Uvažovalo se o prověření případů, kdy nedošlo k odsouzení obviněných, ale i o revizi „mírných“ rozsudků. Výsledky však neodpovídaly představám komunistické strany. Od roku 1949 převzaly stíhání válečných zločinců a kolaborantů řádné soudy³².

---

³² Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistického režimu v ČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 83-86.

5 TREST SMRTI V OBDOBÍ POLITICKÝCH PROCESŮ A NORMALIZACE

Tragickou kapitolu našich národních dějin tvoří politické procesy, které následovaly po komunistickém puči v únoru 1948, a rozsudky smrti, které mnohé z nich přinesly. Tyto cynicky naplánované a bezskrupulózně provedené justiční vraždy jsou dalším mementem před jakýmkoliv druhem totality. Po mnichovském diktátu a letech nacistické okupace tak koncem 40. a první polovina 50. let tvořily další období, kdy byla politická vražda jedním z prostředků k fyzické likvidaci politického protivníka a k zastrašení společnosti. Jejich cílem bylo upevnění etablované komunistické moci a prosazení sovětského záměru na faktické ovládnutí tohoto geopolitického prostoru. Dalším důvodem k takovému počínání byla potřeba svést na někoho nezdary komunistického hospodářství, jež se stávaly předmětem stále sílící kritiky veřejnosti³³.

K politickým procesům v Československu docházelo od roku 1945, tedy ještě dříve, než moc v zemi převzali komunisté, v době, kdy se republika verbálně hlásila k zásadám svobody, demokracie a nezávislého soudnictví. Po státním převratu v únoru 1948, když se v politice Komunistické strany Československa začala prosazovat zásada „zostřeného třídního boje“ a „hledání třídního nepřítele ve vlastních řadách“, kdy rovněž v justici nový režim preferoval „třídní přístup“ před hledáním spravedlnosti, se organizování politických procesů rozběhlo na plné obrátky. Před soudy stanuly skupiny i jednotlivci, obžalovaní často z neuvěřitelných zločinů. Vzдор absurditě vznesených obvinění padaly přísné tresty, plnila se vězení i koncentrační tábory, komunisté své nové poddané připravovali o svobodu a i o život. Vedle skutečných i domnělých nepřátel komunistické totality skončila před soudním tribunálem také řada komunistických politiků, dokonce těch nejvyšších³⁴.

Únorový převrat v roce 1948 nastolil na více než čtyřicet let novou totalitu a ukončil demokratický vývoj našeho soudnictví. Jeho obecné principy zakotvila Ústava 9. května (č. 150/1948 Sbírky) v článku XI o nezávislém výkonu soudcovské moci a v sedmé kapitole o soudech. Příslušnost a řízení ve věcech trestních jsou náplní třetí

---

³³ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 22.

³⁴ Pernes, J. *Politické procesy v Československu po 28. únoru 1945 a „případ Slánský“*. Vydala Kateřina Mikešová – Nakladatelství Prius v Brně pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze. V Brně 2005, s. 5

části zákona. Tuto soudní moc vykonávají soudy okresní, krajské, státní a nejvyšší soud. Okresní soud rozhoduje o všech trestných činech s výjimkou těch, jež byly vyhrazeny státnímu soudu. Krajskému soudu pak příslušelo řízení a rozhodování o opravných prostředcích do rozhodnutí a opatření okresního soudu. Zákon umožnil uložit místo trestu smrti (§ 113) alternativní trest těžkého žaláře doživotního nebo dočasného (15-30 let) v případě zjištění závažných polehčujících okolností³⁵.

O masové nezákonnosti, která se plně rozvinula v naší zemi po událostech roku 1948 historik Karel Kaplan výstižně napsal, že „... 1. sloužily k prosazení mocenského monopolu a k zajištění režimu. Bylo zdánlivým paradoxem, že v zakladatelském období působily jako stabilizační faktor režimu, později však zcela opačně. 2. napomáhaly k prosazení záměrů moci a též sovětských velmocenských plánů, dokonce pro hlubokou a rychlou přestavbu všech společenských oblastí v letech 1948 – 1953 se stávaly politické procesy nezbytnými. 3. fungovaly jako způsob řešení trvalého napětí mezi společnostmi, občany a mocenským monopolem, jako způsob likvidace skutečných i vymyšlených odpůrců režimu, kritiků oficiální politiky a též řešení sporů a konfliktů, které vznikaly v řadách nositelů a vykonavatelů moci. 4. měly ideologické poslání, poskytovaly „důkazy“ o správnosti oficiální politiky, zahlazovaly skutečné příčiny neúspěchů, protiklady mezi vyhlášenými proklamacemi, sliby a skutečností, a vydávaly je za dílo nepřátel socialismu, a nikoli oficiální politiky. 5. působily jako nejúčinnější zdroj psychózy strachu a vytvářely tíživou atmosféru podezřívání, politické hysterie, „agentománie“³⁶.

Rozhodující roli v poválečných letech sehrála Komunistická strana Československa (KSČ). KSČ začala v roce 1945 s 27 000 předválečnými členy. První čistky proběhly v razantně rostoucí straně již v roce 1946 v souvislosti s výměnou provizorních dokumentů. Při převzetí moci v únoru 1948 měla KSČ 1,4 milionu členů. Na zasedání ÚV 9. dubna 1948 byla provedena kritika neleninské praxe přijímání bez prověřování, poté co se strana od února 1948 do konce roku rozrostla více než o milion. V červenci 1948 byla zastavena praxe kolektivního přijímání. Zahájena stranická čistka však ztroskotala, protože v prověřkových grémiích „noví“ členové přehlasovali starou stranickou gardu. V listopadu 1948 pak byl zaveden status kandidáta a zřízena

---

³⁵ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 86-88. 29

³⁶ Tamtéž, s. 398.

stranická kontrolní komise ÚV, současně bylo rozhodnuto o individuálních prověrkách všech členů, které stranu do května 1949 zmenšily o 363 000 členů. Mimoto bylo půl milionu členů vráceno do stavu kandidátů, což odpovídalo 22% členské základně. Tato personálně politická opatření postihla především členy, kteří vstoupili po únoru 1948 a státní zaměstnance, jimž byla strana do února 1951 uzavřena³⁷.

Jak již bylo několikrát zmíněno, v poválečné době, v době kdy se na „výsluní“, k moci v našem státě dostala KSČ docházelo k takzvaným politickým procesům. Těmto procesům v této době ale často předcházely rafinované a nezřídka dlouhou dobu připravované provokace Státní bezpečnosti (STB), do nichž byly zapojeny celé sítě tajných spolupracovníků. Ti byli „podstavení“ jednotlivým obětem provokačních akcí a informovali své řídicí orgány o činnosti skupin a osob, o které měla STB zájem. Tyto řízené akce STB, jejichž cílem bylo vytipovat a zlikvidovat jakékoliv náznaky opozice vůči stávajícímu režimu, vedly koncem 40. a v první polovině 50. let k tisícům zatčení československých občanů. Následovaly kruté výslechy, jejichž účelem bylo vnutit si doznání „vyšetřovaných“ použitelné jako podkladový materiál pro soudní řízení, a to bez ohledu na to, že se v naprosté většině případů jednalo o obvinění od počátku vyšetřovateli připravená a zcela vykonstruovaná. Výpovědi vyslychaných byly v drtivé většině případů předem připraveny, vyšetřujícím orgánem byly vyšetřovanému nadiktovány a ten je většinou, aby se zachránil před dalším týráním, podepsal. Hlavním účelem takového „vyšetřování“ bylo usvědčit obžalovaného, kteří byli po výsleších většinou fyzicky a psychicky naprosto vyčerpání, za každou cenu, a i připravit tak hladký průběh politického procesu. Tyto procesy měly předem zpracovaný scénář i obsazení. Pro období let 1948 – 1953 jsou typické procesy s organizovanou veřejností, ať již na okresní či krajské úrovni, či velké veřejné procesy, takzvané monstrprocesy, s celostátním účinkem a mezinárodním ohlasem. Role jednotlivých aktérů byly určeny dopředu, byla stanovena politická linie procesu i to, jak má být vedení procesu zaměřeno, jakých paragrafů má být použito, způsob publikace rozsudku a zveřejnění údajů o procesu. Popravovány nebyly pouze osobnosti, které komunističtí vůdci pokládali za zjevné nepřátele (Heliodor Píka, Milada Horáková a další), ale i vysocí

---

³⁷ Pernes, J. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a „případ Slánský“*. Vydala Kateřina Mikešová – Nakladatelství Prius v Brně pro Ústav pro soudobé dějiny AV ČR v Praze. V Brně 2005, s. 15-16.

funkcionáři samotné komunistické strany (Rudolf Slánský, Vladimír Clementis a další)³⁸.

Jednou z prvních obětí politických procesů se stal generál Heliodor Píka. Narodil se ve slezské Štítině 3. července 1897. V roce 1916 Píka odchází v hodnosti praporčíka na ruskou frontu. Brzy se dostal do zajetí a později se přihlásil do legií, s nimi bojoval jak v Rusku, tak i ve Francii. Domů se vrátil jako poručík s vyznamenáním za statečnost a v uniformě již zůstal. V letech 1919 – 1920 absolvoval vojenskou odbornou školu v Saint–Cyr, pak vyučoval na vojenské akademii v Hranicích. Od srpna 1923 se uplatnil na hlavním štábu československé branné moci. Své znalosti si rozšířil na vysoké válečné škole v Paříži. Po návratu (1928) krátce sloužil na zemském vojenském velitelství v Praze, ale v následujícím roce jej převedli opět k hlavnímu štábu. Poněvadž byl na slovo vzatý odborník a navíc zvládl i několik jazyků, působil v letech 1932 – 1937 jako vojenský atašé v Rumunsku. Počátkem roku 1937 se vrací do Prahy, pracuje na Generálním sekretariátu obrany státu, a to již jako plukovník. Po německé okupaci se podílí na vzniku ilegální Obrany národa, brzy odchází do exilu a v Rumunsku buduje zpravodajskou odbočku zahraničního odboje pod názvem Dora, pomáhá našim uprchlíkům a emigrantům. Když tam došlo k fašistickému převratu, míří do Istanbulu, navazuje spolupráci se sovětskými zpravodajci. Od května 1941 působí v Moskvě, řídí československou vojenskou misi, připravuje vznik našich jednotek. Do republiky se Píka vrací v červenci 1945, stýká se s představiteli jiných států, účastní se mírové konference v Paříži, je povýšen na divizního generála. Netuší, že se blíží konec jeho kariéry i života. Komunisté mu nemohli zapomenout, že v odboji vždy reprezentoval londýnskou exilovou vládu. Bedřich Reicin, náčelník obranného zpravodajství, jej dává sledovat, odposlouchávají se Píkovy telefonické hovory. Signalizací jeho politické nespolehlivosti se stalo zcela jistě propuštění z armády koncem února 1948. Pátého května je zatčen a obviněn z velezrady, ze spolupráce s anglickou zpravodajskou službou během války i po ní, ze sabotování organizace našich jednotek v Sovětském svazu socialistických republik. Státní soud v Praze jej odsoudil 28. ledna 1949 k trestu smrti. Zmateční stížnost Píkova obhájce dr. R. Váhaly proti rozsudku byla zamítnuta, stejně tak i žádost o milost. Nepomohla ani intervence ministra národní obrany Ludvíka Svobody. Generál Píka byl

---

³⁸ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistického režimu (ÚVKP) PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 22.

převezen z pankrácké věznice na Bory. Popraven byl 21. června 1949. Bedřich Reicin, iniciátor řady justičních vražd, doplatil na svou aktivitu a v prosinci 1952 stál také na popravišti, odsouzen byl v procesu s Rudolfem Slánským

Píkův syn Milan a dr. R. Váhala po léta usilovali o generálovu rehabilitaci. Uspěli až v roce 1968, kdy Vyšší vojenský soud v Příbrami zrušil rozsudek Státního soudu a konstatoval, že generál Heliodor Píka se zprošťuje „... v plném rozsahu obžaloby bývalého státního prokurátora v Praze ... protože nebylo prokázáno, že se staly skutky, pro něž byl stíhán ...“³⁹

Proces s Miladou Horákovou patří nesporně mezi ty justiční vraždy, na které se nezapomíná. Představme si jeho hlavní aktérku. JUDr. Milada Horáková, rozená Králová, narozena 25. prosince 1902 v Praze (Královské Vinohrady) v rodině obchodníka. Vychodila obecnou školu a ve studiu pokračovala na gymnáziu. V roce 1918 byla za účast na protiválečné demonstraci lokálně vyloučena. Maturovala v roce 1921 na reálném gymnasiu v Praze ve Slezské ulici. V letech 1921 – 1926 absolvovala Právnickou fakultu University Karlovy v Praze. Od roku 1927 pracovala jako právnička v Ústředním sociálním ústavu Magistrátu hl. města Prahy. Vdaná (od roku 1927 za Dr. Ing. Bohuslava Horáka), jedna dcera. Poslední trvalé bydliště (od roku 1935) měla v Praze-Smíchov, Zapova 3. Od roku 1929 byla členkou a později i funkciónářkou Československé strany národně socialistické. Angažovala se v ženském hnutí (Ženská národní rada). Po Mnichovu jedna z vedoucích osobností Výboru na pomoc uprchlíkům. Krátce po okupaci Československé republiky v březnu 1939 se spolu se svým manželem zapojila do občanského odboje v ilegální skupině „Petiční výbor Věrní zůstaneme“. Dne 2. srpna 1940 byla zatčena Gestapem a uvězněna na Pankráci a později v Terezíně v Malé pevnosti. V říjnu 1944 byla odsouzena německým soudem v Drážďanech k osmi letům káznice (státní zástupce navrhol trest smrti). Po vynesení rozsudku vězněna až do konce války v Aichachu Mnichova. Po válce se stala poslankyní Prozatímního a od května 1946 Ústavodárného národního shromáždění (zvolena za České Budějovice). Zároveň se stala členkou Ústředního výkonného výboru Československé národně socialistické strany, předsedkyní její zahraniční komise, předsedkyní Československé rady žen a místopředsedkyní Svazu osvobozených politických vězňů. Za svojí účast v odboji byla několikrát vyznamenána.

---

³⁹ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3 vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 398-401.

V parlamentu patřila k nejvyhranějším odpůrcům nastupující totality. Dne 10. března 1948 se vzdala poslaneckého mandátu a opět nastoupila jako úřednice sociálního referátu Ústředního národního výboru hlavního města Prahy a zapojuje se do protikomunistického odboje. Dne 27. září 1949 byla Státní bezpečností zatčena a postavena do čela monstrprocesu se skupinou „Direktoria“ (mělo jít o „reprezentativní“ výběr bývalých „reprezentantů“ nekomunistických stran)⁴⁰.

Manželovi Bohuslavu Horákovi se podařilo emigrovat, Horáková o emigraci neuvažovala, domnívala se, že časem přece jen demokracie zvítězí. Naši vyšetřovatelé ve spolupráci se sovětskými poradci připravili proces s „vedením záškodnického spiknutí Horáková a spol.“ Pod zkratkou „a spol.“ náleželi JUDr. Josef Nestával, JUDr. Jiří Hejda, Františka Zemanová, František Přeučil, Jan Buchal, Antonie Klinerová, JUDr. Oldřich Pecl, Závaš Kalandra, JUDr. Zdeněk Peška, Vojtěch Dundr, JUDr. Bedřich Hostička a JUDr. Jiří Křížek. S Miladou Horákovou to byla tedy skupina třinácti lidí. Paradoxem jistě je, že se někteří spolu seznámili teprve těsně před soudem.

Dne 31. května 1950 byl zahájen v soudní síni v budově na Pankráci proces podle sovětského vzoru. Měl obrovskou publicitu, přenášel jej rozhlas, podrobné zprávy přinášel denní tisk, komunistická strana neúnavně organizovala podpisy několika tisíc rezolucí s požadavkem těch nejpřísnějších trestů. Ty byly ostatně již připraveny. Žaloba vinila skupinu Milady Horákové vesměs z velezrady a z vyzvědačství. Proces trval celkem devět dní, po obžalovaných přišli na řadu svědci, dokazování listinným a jiným materiálem, posléze dostali slovo znalci z bezpečnosti a zpravodajství. Osmého června vyhlásil Státní soud rozsudky. Čtyři tresty smrti, čtyřikrát trest těžkého žaláře na doživotí, ostatní si měli pobýt ve vězení 15- 28 let. Všichni se odvolali, avšak marně. Odsouzení k trestu smrti požádali o milost. Tu Klement Gottwald u třech případů okamžitě zamítl, u Milady Horákové přece jen zaváhal. Intervenovaly za ni významné organizace z řady evropských i zámořských měst, z jednotlivců jmenujme alespoň A. Einsteina, B. Rusella, W. Churchilla. Prezident ovšem zaváhal jen chvilku.

---

⁴⁰ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunistického režimu ČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s. 276.

Dne 27. června 1950 byl na pankrácké šibenici nejprve popraven Zaviš Kalandra, pak následovali Oldřich Pecl a Jan Buchal. Po nich šla na smrt Milada Horáková. Umírala se slovy: „Padám, padám, tento boj jsem prohrála, odcházím čestně. Miluji tuto zem, miluji tento lid, budujte mu blahobyť. Odcházím bez nenávisti k vám, přeji vám to, přeji vám ...“ Dopovědět nestihla⁴¹.

A jak probíhala poprava časově? Kalandra – výkon 4.36 – 4.40, smrt v 4.49, Pecl – výkon 4.52 – 4.55, smrt 5.04, Buchal – výkon 5.15 – 5.18, smrt 5.27 a Horáková – výkon 5.32 – 5.35, smrt 5.43. A poslední slova popravených? Kalandra – nic, Pecl – nic, Buchal – „Ať žije svobodné Masarykovo a Benešovo Československo, Horáková – viz výše⁴².

Tak proběhl nejhroznější monstrproces v Československu. Poprvé za existence republiky – tedy od roku 1918 – byla odsouzena k trestu smrti za politické „přečiny“ žena. S ní tři muži. Zachoval se vyplněný blanket Zpráva o převzetí vězně, kniha vězňů číslo 2472, o Miladě Horákové. Protože byla do té doby vězněna v Ruzyni, museli jí teď oficiálně předat na Pankrác, kde se popravovalo – a příslušník jménem Kratochvíl potvrdil, že vězně přijal a vyplnil nacionále.

Známe je: postava menší, vlasy prošedivělé, oči šedomodré, obočí tmavé, nos rovný, ústa souměrná, zuby opravené, zčásti vadné... U znalosti řeči je uvedeno: česky, německy, francouzsky, částečně anglicky. Pak vzdělání... A přesný seznam oblečení, počet kapesníků, šátků, podkolenek, střevíců, kolik rukavic, hřeben, kabelka, rtěnka, i ta jedna lžice na obouvání, ví se, že v den zatčení měla jít na návštěvu... A jedny domácí střevíce. A žlutý snubní prsten s písmeny B.H. 1927. Hotovost 460 Korun československých.

Dodán: trest smrti nepravomocný rozsudek státního soudu – od hlavního líčení státního soudu.

Datum: 8.6.1950. Cela: 96. Dole: stále ještě energický podpis Dr. Horáková...

Co dodat? Někdy maličkost nahradí rafinovanou pointu. V protokolu sepsaném v den zatčení, tedy 27. září 1949, je mimo jiné uvedena váha zajištěné: 74 kilogramů.

---

⁴¹ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 403-405.

⁴² Ivanov, M. *Justiční vražda aneb Smrt Milady Horákové*. Vydalo Nakladatelství XYZ, s.r.o., Plavínova 2787/21, Praha 3. V Praze 2008, s.14-15.

Příslušník jménem Kratochvíl v den vynesení rozsudku zaznamenal o 22 hodin: Váha: 63 kilogramů. Ztráta během vyšetřovací vazby: 11 kilogramů⁴³.

Další ze známých popravených z politických důvodů byl Rudolf Slánský.

Narodil se 31. července 1901 v Nezvěticích, okres Plzeň. Zemřel 3.12.1952 v Praze. V 1920 maturoval na gymnasiu v Plzni, od roku 1921 byl člen a funkcionář Komunistické strany Československa. V letech 1928 až 1938 byl členem Ústředního výboru a politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Československa. V době 1935-1938 byl poslancem Národního shromáždění, v letech 1938-1945 se stal členem zahraničního vedení Komunistické strany Československa v Moskvě, z jehož pověření působil v době Slovenského národního povstání v Hlavním štábu partyzánského hnutí na Slovensku. Mezi lety 1945-1951 byl generálním tajemníkem Komunistické strany Československa, členem předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a poslancem Národního shromáždění. Významně se podílel na boji Komunistické strany Československa o politickou moc 1945-1948 a na únorovém převratu 1948, na přelomu 40. a 50. let patřil k nejvyšším představitelům komunistického totalitního režimu a nesl značnou část zodpovědnosti za jeho násilné praktiky, policejní teror a justiční zvůli, jejichž obětí se nakonec sám stal⁴⁴.

V listopadu 1952 se konal takzvaný Slánského proces – hlavním obžalovaným byl generální tajemník Komunistické strany Československa, po Klementu Gottwaldovi nejmocnější československý komunista. Rudolf Slánský měl sám ruce potřísněné krví, a i když mu za války v Sovětském svazu unesli dcerku, která se nikdy nenašla, zůstal vždy straně věrný. Se Slánským byli souzeni i bývalý ministr zahraničí Vlado Clementis a dvanáct dalších, obžaloba je vinila z velezrady, sabotáže a špionáže. Všichni až na tři byli Židé.

Celkem jedenáct obžalovaných bylo odsouzeno k smrti a popraveno oběšením. Každá z obětí byla nucena obviňovat další a další, a řetěz žalob proti stále se rozšiřujícímu okruhu „sionistických spiklenců“ a „zaprodanců Západu“ způsobil, že nikdo v zemi se nemohl cítit v bezpečí. Hledali se tak nepřátelé i ve vlastní komunistické straně.

---

⁴³ Ivanov, M. *Justiční vražda aneb Smrt Milady Horákové*. Vydalo Nakladatelství XYZ, s.r.o., Plavínova 2787/21, Praha 3. V Praze 2008, s.276.

⁴⁴ Rudolf Slánský: TOTALITA. Dostupné na WWW⁸⁵ http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_slanskyr.php.

Režim narušil všechny lidské vazby. Nutil děti, aby udávaly své rodiče, verboval zaměstnance, aby donášeli na své nadřízené. Nejobávanější institucí byly nejvyšší vládní úřady, zvláště pro ty, kdo v nich působili. Nelze se divit tomu, že na olšanském pietním místě, kde na pamětní desce se jmény známých zasloužilých členů Komunistické strany Československa, včetně Klementa Gottwalda, chybí jméno Rudolfa Slánského a dalších obětí věrných komunistické straně a její ideologii, které Gottwald nechal zavraždit⁴⁵.

Jak již bylo uvedeno, Rudolf Slánský byl zatčen na konci roku 1951, zbaven všech funkcí a postaven před soud. Veřejně se mluvilo o vzniku protistátního spikleneckého centra v čele s Rudolfem Slánským. Sověští poradci dodali přesný scénář, obžalovaní se museli naučit odpovědi a pak už běželo vše jak po drátku. Samozřejmě nic z toho co říkali u soudu nebyla pravda. Ale občané si mohli prostřednictvím přímých rozhlasových přenosů udělat přesný obrázek o ohrožení komunismu a o zrádcích v čele strany. Národ, či lépe řečeno jeho komunističtí zástupci volali po krvi. Na Ústřední výbor chodily tisíce dopisů. „Pokud jde o podezření vůči mně, podezření z nějakých zločinů proti straně, musí tu jít o strašlivý omyl,“ napíše ve svém posledním dopise Ústřednímu výboru. Ale tvrdé výslechy ho dostatečně zpracují. Nakonec u soudu prohlásí: „Nezasluhuji si jiný konec svého života, než konec, který navrhuje prokurátor.“ Smrt, jiná možnost neexistuje. Slovy prokurátora: „Nechť je ohněm, který do kořene vypálí tuto hanebnou hlízu zrady.“ Ještě mu zbyla slíbená naděje, pokud před soudem nic neodvolá, bude to kladně hodnoceno při jeho žádosti o milost. Když však skutečně požádal o milost, prezident Gottwald to rázně zamítl. Ani nápad. Večer před popravou se setkal se svou manželkou. Přes drátěnou síť. Podle svědků dostal záchvat, vrhl se do drátů a hlasitě vzlykal. Mohlo to být připravené divadlo, ale také nemuselo. Od té chvíle ho už nikdo z blízkých neviděl. Jeho tělo bylo spáleno s ostatními popravenými, popel byl nasypán do papírových pytlů a rozprášen na neznámém poli u Prahy. Roku 1963 byl rehabilitován⁴⁶.

Pomalou se dostáváme do období normalizace, do období 60 let 20. století. Ale připomeňme si ještě pár jmen, jmen osob, kteří byli v 50 letech věznění z politických důvodů. Ne každý z nich naštěstí neskončil na popravišti. Ignác Bilík, Terezie Edigna

---

⁴⁵ Výročí procesu s Rudolfem Slánským a spol. Dostupné na WWW:http://www.kpv-praha15.wz.cz/kpv_zpravodaj_clanek60.htm.

⁴⁶ Slánský, Rudolf. Dostupné na WWW:<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/20689/title/Slansky-Rudolf>.

Bílková, Karel Brhel, Vladislav Bumba, Jarmila Cvrčková, Jiří Čejka, Jan Čermák, Jaroslav Čermák, Václav Kříž, Josef Kučera, Karel Koukal, Václav Topš, Karel Vaš a mnoho, mnoho dalších.

V druhé polovině šedesátých let nastoupila Československá republika cestu k prosazení demokratického pojetí socialistického vývoje. Takový mezník v epoše Československé republiky byl rok 1968. Rok 1968 představuje pro moderní československé dějiny stejně významný mezník jako léta 1918, 1938, 1945, 1948 a 1989. V této době se zde panující komunistická moc považovala za naprosto pevně a neochvějně etablovanou. Sama sebe viděla jako pokrokově vyšší stupeň společenského zřízení, který převyšoval vše, co zde do té doby bylo. Takto viděla strana sama sebe, ale od jejího uchopení moci v roce 1948 začala samotná praxe ukazovat, že její široce a masově hlásané teze jsou pouhou iluzí a utopií. Mezi lidmi se začaly objevovat pochybnosti o těchto neochvějných pravdách a dogmatech, které byly hlásány a skrytá nespokojenost s politickými i hospodářskými poměry ve státě se postupně měnila ve veřejnou kritiku společnosti⁴⁷.

Je třeba si uvědomit, že tato situace byla naprosto zlomová, veřejná diskuse nad současným stavem, by ještě o několik let nazpět nebyla vůbec možná. Obdobná činnost v 50. letech by znamenala téměř jistý rozsudek smrti či dlouholeté vězení na počátku 60. let. Bylo zřejmé, že hospodářství se dostává do slepé uličky, dogmaticky prosazované změny nebyly schopny problémy řešit a naše ekonomika začala výrazně zaostávat za zbylým světem.

Kdo byl nositelem těchto nových a reformačních myšlenek? Byli to nepochybně studenti, svou významnou roli sehrál i IV. sjezd spisovatelů v červnu roku 1967, ale i část samotné komunistické strany, která si vytkla nový cíl, a to zreformovat veškerý dosavadní život v zemi. Z funkce prvního tajemníka strany byl odvolán Antonín Novotný a byl nahrazen Alexandrem Dubčekem, probíhaly i další hlubší politické změny. Pod tímto reformním tlakem odstoupily ze svých funkcí osoby, úzce spjaté s „konzervativní“ částí strany – ministři, generální prokurátoři, vysocí důstojníci v armádě a bezpečnosti. Novým prezidentem se dne 28. března 1968 stal armádní generál Ludvík Svoboda, který vystřídal Antonína Novotného. Lze říci, že

---

⁴⁷ Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1. vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 7.

nejvýraznějším rysem jarních a letních měsíců roku 1968 (Pražské jaro) byla exploze svobody projevu⁴⁸.

Vládnoucí komunistická strana však nebyla v žádném případě jednotná svolná jako celek k takovýmto změnám. Došlo k rozštěpení strany na dva nepřátelské tábory – reformisty a jejich odpůrce, kteří v duchu moskevského diktátu volali po návratu osvědčeného totalitního způsobu vlády.

Jejich hlas byl v Moskvě vyslyšen, všechny změny byly tímto centrem komunistické moci bedlivě a ostražitě sledovány a reakce na sebe nenechala na sebe dlouho čekat. V březnu roku 1968 byla svolána schůze zemí Varšavského paktu⁴⁹, kde byli českoslovenští delegáti podrobeni ostré kritice. Nově vedená reformní politika Komunistické strany Československa byla vedením Komunistické strany Sovětského svazu otevřeně odmítnuta na sjezdu v Moskvě. Po tomto jasně vysloveném nesouhlasu s dalším vývojem v Československu proběhla separátní schůzka 5 zemí Varšavské smlouvy (bez Rumunska), jejímž jediným tématem bylo Československo, avšak bez jakékoli naší účasti⁵⁰. Dnes můžeme téměř s naprostou jistotou říci, že zde došlo k rozhodnutí o vojenské invazi a ozbrojenému řešení této situace. Pro pochopení, proč se Sovětský svaz tolik těchto změn bál, je třeba vysvětlit, že odklon Československa od pevně stanovené sovětské linie, sám o sobě přímo ohrožoval dosud kompaktní sovětskou nadvládu ve východní a části střední Evropy, soudružnost sovětského bloku, ale i velmocenské postavení Sovětského svazu ve světě⁵¹.

V noci z 20. na 21. srpna 1968, krátce před půlnocí, vojska Sovětského svazu, Německé demokratické republiky, Maďarska a Bulharska překročila státní hranice Československé socialistické republiky. Republika byla obsazena armádou o celkovém počtu 750 000 vojáků, přes 6000 tanků a invazní techniky. Tehdejší předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa ještě v ranních hodinách vydalo oznámení, že vstup těchto vojsk se uskutečnil bez vědomí nejvyšších státních a stranických představitelů a orgánů naší moci. Na obsazení Československé

---

⁴⁸ Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1. vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 8.

⁴⁹ Varšavský pakt – neboli Varšavská smlouva, vojenský pakt Sovětského svazu a jemu podřízených zemí střední a východní Evropy, založený v roce 1955, rozpuštěn v roce 1991.

⁵⁰ Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1. vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 938

⁵¹ Tamtéž, s. 10.

socialistické republiky to však nemělo žádný vliv, v ranních hodinách byli zatčeni Alexandr Dubček, Oldřich Černík (předseda vlády), Josef Smrkovský (předseda Národního shromáždění), František Kriegel (předseda Národní fronty), Bohumil Šimon (vedoucí tajemník městského výboru Komunistické strany Československa v Praze) a Josef Špaček (vedoucí tajemník krajského výboru Komunistické strany Československa v Brně) deportováni na letiště a odvezení do Sovětského svazu.

Oficiálním vysvětlením tohoto násilného aktu byla pomoc československému lidu v boji proti takzvané kontrarevoluci. Reakcí však byla vlna odborů, a to jak mezi občany, tak v rámci zastánců reformů v Komunistické straně Československa a ve světě. Avšak i tento odpor byl snadno překonán, celá země byla obsazena. Na jednání Kremlu 23. srpna až 26. srpna 1968 byli naši představitelé donuceni podepsat takzvaný Moskevský protokol, ve kterém byl vyjádřen souhlas s dočasnou přítomností sovětských vojsk na našem území a s opětovným podřízením se vlivu sovětské komunistické straně. Aktivně kladený odpor postupně přerostl v apatii a Československo čekalo dlouhých 21 let takzvané normalizace⁵².

Schválení Moskevského protokolu na sjezdu komunistické strany a následně i na zasedání Ústředního výboru Komunistické strany Československa ve dnech 28. srpna-31. srpna 1968, odvolání Alexandra Dubčeka a volba Gustava Husáka jako nového prvního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska byly velkým vítězstvím přívrženců prosovětské linie. Následně dne 18. října 1968 byla Národním shromážděním schválena Smlouva o dočasném pobytu sovětských vojsk na československém území, jejichž násilný vpád na naše území byl tímto aktem de facto legalizován. Normalizace tak vstoupila do své první, avšak zásadní etapy.

Celé toto období trvalo dlouhých 21 let, tato doba je označována jako takzvaná období temna. Začaly opětovně probíhat rozsáhlé čistky, a to jak v řadách novinářů, spisovatelů, pedagogů, prostě ve všech oblastech lidské činnosti. Tyto čistky se rovněž nevyhnuly ani politické sféře a postihly všechny, kdo se angažovali proti vpádu varšavských vojsk a projevíli svůj souhlas s nastolením demokratických změn.

Jednoznačným cílem tohoto očištného procesu byla snaha normalizačního vedení KSČ o dosažení naprosté kontroly všech oblastí společenského života. Tyto

---

⁵² Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1. vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 13.

čistky zasáhly téměř půl milionu původních straníků. Důsledky normalizace však nezasáhly jen je, měly doslova celospolečenský dosah. Moci se zde opětovně uchopila úzká skupina osob ve vedení Komunistické strany Československa, která byla naprosto loajální k sovětské moci. Ta vytvářela na nynější politickou garnituru neustálý tlak a zároveň představovala pro své přívržence trvalou podporu.

Jak již bylo řečeno odpor pozvolna přerostl v apatii, provedené čistky vyslaly jasný signál všem, kteří by se chtěli postavit na odpor státní moci. Jejím účinným nástrojem byla Státní bezpečnost, která vykonávala dohled prakticky nad celou společností a její role ve státní represí je v současné době naprosto zřejmá. Svou významnou roli sehrály i Lidové milice, jako polovojenský-polopolicijní nástroj Komunistické strany Československa.

Občané, kteří se s nově ubírajícím vývojem zásadně nesmířili, odcházeli více či méně dobrovolně do emigrace, kdy další důvodem k jejich odchodu bylo nepochybně i zlepšení vlastní ekonomické situace. Naše hospodářství se opětovně vrátilo k direktivnímu řízení, které nebylo schopno pružně reagovat na požadavky trhu a technicko-technologický pokrok. Životní úroveň valné části občanů byla prakticky stejná, bez ohledu na to, zda se jednalo o nekvalifikovaného dělníka či lékaře. Represe, vedená sovětskou mocí a linie nastolená jejími přísluhovači zasahovala do všech společenských oblastí, včetně vzdělávání a školství, kultury, sportu...Ve svém konečném důsledku to všechno vedlo až k praktické morální devastaci, kdy bylo běžné vystupovat na veřejnosti jako oddaný občan a doma, v soukromý režim kritizovat. Odpovědnost za vlastní život, rozvoj byla prakticky nulová, osobní a společenská morálka během těchto let do značné míry utrpěla⁵³.

V první polovině 70. let až do konce normalizačního období došlo v určité míře k obnovení politických procesů, avšak ne již v takovém rozsahu a zřůdnosti jako v 50. letech. V tomto smyslu byly zákony uplatňovány tak, jak to vyhovovalo státní moci. Právo de jure neodpovídalo vlastní aplikaci de facto. V těchto procesech normalizační soudci ruku v ruce s prokurátory vynášeli rozsudky, o kterých bylo již předem rozhodnuto, podle potřeby strany a státní moci.

---

⁵³ Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1 vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 20.

Dalo by se říci, že veškerý odpor přešel do ilegality, bylo to období takzvaného samizdatu⁵⁴, kultura oproštěná od ideologických pravidel tehdejší tvorby se skrytě rozvíjela v rámci undergroundu. Vystoupením z tohoto úkrytu bylo dění kolem Charty 77, která byla veřejným prohlášením ve vztahu ke komunistické moci, aby lidská a občanská práva, která byla podepsána Československem v Helsinkách, byla skutečně dodržována, kdy hnutí kolem této Charty mělo dohlížet nad jejich dodržováním a zveřejňovat jejich porušení. Podepsání tohoto dokumentu znamenalo pro každého signatáře jistou persekuci – propuštění z práce, výslechy, zákazy studia pro děti apod⁵⁵. Oficiální reakcí na ní byl státem organizovaný podpis takzvané Anticharty. Avšak myšlenky, které se snažila prosadit, se státní moci potlačit nepodařilo.

Opozice proti režimu začala velmi pozvolna sílit, její činnost postupovala od vydávání různých dokumentů a prohlášení, které upozorňovaly na politické bezpráví, společenské, hospodářské a ekonomické problémy, po zakládání dalších organizací například VONS⁵⁶, přes postupnou aktivizaci a probouzení občanů z trvajících apatie až k organizaci řady protestních akcí během let 1988-1989. Prvotním cílem bylo zahájení dialogu se státní mocí a demokratické řešení současné situace a upozornění na hromadící se problémy⁵⁷.

Protestní demonstrace, kterých se účastnil stále větší a větší počet občanů, byly převážně potlačeny zásahy tehdejší státní bezpečnosti, policie a Lidovými milicemi. Zlomovým okamžikem bylo povolení manifestace svolané Chartou 77 10. prosince 1988 v Praze. Další takové shromáždění už znovu povolena nebyla a reakcí na ně bylo vždy násilné potlačení, a to až do 17. listopadu 1989, kdy proběhla studentská demonstrace na Národní třídě. Tento den lze označit za den, kdy skončila normalizace. Československo se začalo ubírat opětovně po cestě demokracie.

Mezi takzvané politické vězně z této doby patřil například Miroslav Janda. Ten se narodil 27. listopadu 1929 v Praze. Přes svého bratra se seznámil s Wolfgangem Fankim, důstojníkem Spolkové zpravodajské služby, který ho v roce 1971 přesvědčil ke spolupráci. Janda tehdy pracoval jako měřič vody v hydrometeorologickém ústavu,

---

⁵⁴ Samizdat – vychází z ruské zkratky znamenající vydávání vlastním úsilím, vlastními prostředky.

⁵⁵ Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1 vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 24.

⁵⁶ Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných.

⁵⁷ Ježek, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle. Československo v letech 1968 – 1989*. 1 vydání. Vydalo nakladatelství FORTUNA v Praze. Praha 1991, s. 25.

mohl se tak volně pohybovat a sbírat tak informace především o sovětské armádě. Během prvních dvou let poslal celkem osm zašifrovaných dopisů, později používal neviditelnou tuhu. Jako volejbalový činovník doprovázel sportovní zájezdy do západních zemí a předával zpravodajské informace třeba i ústně. Státní bezpečnost ale dokázala všechny jeho dopisy zachytit a dopisy napsané neviditelnou tuhou dokonce přečíst. Přesto jim trvalo sedm let, než dokázali Jandu odhalit. Janda byl zatčen 17. února 1978 a po ročním vyšetřování na základě § 105 odsouzen za špionáž a vlastizrada na 10 let. V roce 1979 putoval do Valdic. Na svobodu se dostal přesně po 10 letech 17. února 1988. Nejprve pracoval jako uklízeč, poté nastoupil jako umývač nádobí na Václavském náměstí. Až po pádu komunismu si mohl v mnichovské bance vyzvednout zaslouženou odměnu za svůj protikomunistický odboj.

Jako dalšího „politického“ vězně můžeme uvést Jiřího Stránského. Ten se narodil 12. srpna 1931 v Praze do rodiny advokáta, šlechtického původu a jeho matka byla dcerou prvorepublikového politika Jana Malypetra. V roce 1950 byl Jiří Stránský z politických důvodů vyloučen ze školy. Pak byl povolán na vojnu, sloužil u Pomocných technických praporů (PTP). V lednu 1953 byl zatčen a ve vykonstruovaném procesu obviněn z velezrady a odsouzen k osmi letům vězení. Podmínečně byl propuštěn v roce 1960. Poté pracoval u Vodních staveb, ale mezi léty 1974 – 1976 pobýval opět ve vězení, tentokrát za údajné rozkrádání majetku. Po roce 1990 se nadále věnoval psaní, v letech 1992 – 2006 byl předsedou PEN klubu. Řada jeho knih byla zfilmována⁵⁸.

Doteď jsem se víceméně zaměřil pouze na tresty smrti udělené zejména z politických důvodů, za trestné činy, které měly politický charakter. Ale samozřejmě, že trest smrti byl udělován i za klasické trestné činy, z nichž nejzávažnějším byla vražda. V Československých dějinách existuje pár postav, pár osobností, kteří se „proslavili“ svojí trestnou činností, svým trestným činem. Mezi ně bezesporu patří například Olga Hepnarová. Zpráva z tehdejší černé kroniky zněla docela obyčejně – včera 10. července 1973 došlo v odpoledních hodinách v Praze, na třídě Obránců míru k závažné dopravní nehodě, když nezvládnutý nákladní vůz vjel na chodník, v tu chvíli plný lidí, čekajících na tramvaj. Následkům zranění podlehly na místě tři osoby, řada dalších byla s těžkými i lehčími zraněními převezena do nemocnice. Příčiny neštěstí se

---

⁵⁸ *Paměť národa – Jiří Stránský (1931) – Životopis*. Dostupné na WWW:<http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/215>.

vyšetřují. Vypadalo to na nešťastnou událost. O pár dní později se na titulních stranách novin objevily palcové titulky – Olga Hepnarová vraždila úmyslně. Hepnarová se narodila 30. června 1951 v Praze. Byli s ní problémy odmalička. Měla nadprůměrné IQ, učila se dobře. Ale snažila se školní docházce vyhýbat, často chodila za školu a už v sedmé třídě se pokusila o sebevraždu. Byla pak přesunuta do psychiatrické léčebny v Opařanech. Později se vyučila knihařkou. Její složitá, uzavřená povaha se u ní ale ani v zaměstnání nezměnila. I v práci měla problémy. Po čase nastoupila k poště, kde byla zaměstnána jako řidička. Ale hned první den měla nehodu, tak byla přeřazena do skladu. I z pošty poté odešla, nastoupila jako řidička u Pražských komunikací. Postupem času se v ní nahromadila nezvládnutelná nenávist ke všem lidem a dospěla k názoru, že se musí pomstít. Původně zamýšlela si koupit zbraň a pak z ní ostřelovat náhodné chodce, ale neměla dost času chodit na střelnici. Dostala jiný nápad. Stane se řidičkou autobusu a ve vhodnou chvíli, až bude autobus plný, svrhne jej někam do rokle. Ani tento nápad se jí nepodařilo realizovat. Proto, když se v den svých dvaadvacátých narozenin rozhodla provést svou pomstu, napsala nejdříve dva dopisy do redakce Mladého světa a ještě do jiných novin, jejichž název pak zapoměla. Dopisy nebyly nikdy z pochopitelných důvodů otištěny. Tam vysvětluje své pohnutky a zároveň se předem brání z nařčení z duševní poruchy. Potom odvezla svého trabanta na břeh Slapské přehrady, odmontovala státní poznávací značku a auto svrhla do vody. Vrátila se do Prahy a v půjčovně si vybrala nákladní vůz Praga RN, státní poznávací značky AB 19-95. S ním několikrát projela trasu, aby zvolila to správné místo. Nejprve uvažovala o nástupním ostrůvku před Parkem kultury a oddechu, později se jí zdála vhodnější třída Obránců míru u tramvajové zastávky. Vyčkala, až tam bude dost lidí, což se stalo právě v 13.45 hodin. Pak rozjela vůz, až nabral rychlost mezi 50 a 60 kilometry za hodinu a vjela na chodník. Ke třem mrtvým, kteří zůstali ležet na místě, po převozu do nemocnic přibily další tři. Ti podlehlí svým zraněním ještě téhož dne, po několika dnech zemřeli další dva lidé. Šest lidí bylo těžce zraněno a dalších šest lehce. Olga Hepnarová klidně vystoupila ze svého vozu s kabelkou v ruce a bez odporu se nechala zadržet, aniž by místu nehody věnovala jediný pohled. Ke svému úmyslu zavraždit co nejvíce lidí se přiznala hned. Život Olgy Hepnarové se ocitl v rukou psychiatrů. Výsledek zkoumání byl jednoznačný, dívka netrpí žádnou duševní chorobou a za svoje jednání je zcela odpovědná. Hlavní líčení u Městského soudu

v Praze proběhlo ve dnech 2. až 6. dubna 1974, Olga Hepnarová byla odsouzena k trestu smrti. Popravena byla dne 12. března 1975⁵⁹.

Další známá postava, další vrah, jenž byl za své činy odsouzen k trestu smrti se jmenoval Václav Mrázek. Václav Mrázek byl popraven 30. prosince 1957 za vraždy sedmi žen, které spáchal v období let 1951- 1956. Je považován za vraha s největším počtem obětí v poválečné historii České republiky.

Václav Mrázek pocházel z 12 dětí a vychodil pouze 5. tříd základní školy. Lidé ho považovali sice za podivínského, trochu plachého, ale slušného, taktního a pracovitého člověka. Na veřejnosti byl k ženám zdrženlivý až ostýchavý. Mezi jeho záliby patřily návštěvy fotbalových a hokejových utkání a jízdy na kole. Při vyjíždkách po okolí potkával své oběti...

Zatčení několikanásobného vraha Václava Mrázka v neděli 17. března 1957 bylo dílem náhody. Mrázek byl totiž přistižen na svém pracovišti dolu Nejedlý I. v Libušíně u Slaného, jak prohledává v šatně oděvy havířů. Teprve při vyšetřování jeho krádeží na dole byly získány poznatky, informace a důkazy, že by pachatelem série vražd na Chomutovsku mohl být právě on. Při domovní prohlídce pak byla nalezena vražedná zbraň a věci, které pocházely z majetku zavražděných.

První vraždu spáchal 21. srpna 1951 u obce Drahonice (okr. Karlovy Vary). Teprve 15 letou Hanu Chloubovou usmrtil úderem klackem do hlavy a pak ji pohlavně zneužil. Poté si opatřil pistoli Walther 7,56 mm a za necelý měsíc vraždil opět. Tentokrát v Jirkově u Chomutova. Oběťmi se stal milenecký pár. Nejdříve třemi výstřely usmrtil 26letého Karla Tírfaje a na útěku z místa činu jednou ranou zezadu pak 19letou Libuši Dufkovou. Na mrtvé se pohlavně ukojil. Kromě 6 vražd sexuálních, spáchal i jednu vraždu loupežnou. V noci 9. listopadu 1956 se vloupal do domu horníka Ladislava Berana ze Svinařova, který byl v tu dobu v zaměstnání. Při prohledávání domu se probudila žena Ladislava Berana, rozsvítila světlo a vyřkla jméno Václava Mrázka. Václav Mrázek z obavy před vyzrazením 57letou Alžbětu Beranovou několika ranami sekerou do hlavy usmrtil. Svědkem tragické události se stala 10letá vnučka Jarmila, kterou při odchodu z domu pohlavně zneužil...

---

⁵⁹ Francek, J. *Zločin a trest v Českých dějinách*. 3 vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha. V Praze 2002, s. 417-420.

Václav Mrázek byl podezírán i z dalších vražd žen, spáchaných v okolí jeho bydliště. Oběti totiž vykazovaly řadu společných znaků, které byly shodné s rukopisem útoků Václava Mrázka. Pro nedostatek objektivních důkazů však nebyl z dalších vražd obviněn.

Vyšetřovací spis měl 16 svazků. Kromě vražd mu bylo prokázáno 14 případů pohlavního zneužití. Dále byl obviněn z 33 případů krádeží vloupáním do obchodů, bytů, mateřských škol a sklepů, z 12 případů krádeží prádla, z 16 případů krádeží drobného domácího zvířectva, z 6 krádeží jízdních kol a dalších desítek drobných krádeží na pracovišti. Celkem byl obviněn ze 127 trestných činů...

Případ Václava Mrázka dodnes vyvolává otázku, proč nebezpečný vrah tak dlouho unikal spravedlnosti. Jedním z důvodů byla nezkušenost tehdejších policistů. V letech 1948- 1950 došlo k rozsáhlé personální očiště v řadách tehdejší policie a drtivá většina zkušených prvorepublikových kriminalistů byla nahrazena "mladými dělnickými kádry", kteří dostali nový úkol - hon na "špióny, reakcionáře, keřase a jiné nepřátele nového lidově-demokratického státu"⁶⁰.

Václav Mrázek nebyl jediným masovým, sadistickým vrahem žen. Ladislav Hojer. Narozen 15. března 1958, popraven v Praze 7. srpna 1986. Ladislav Hojer zvlášť sadistickým způsobem zavraždil v letech 1978- 1982 celkem pět žen. Motivem útoku byla sexuální agrese. Dle znalců byl Hojer primitivní psychopatickou osobností s citovou tupostí. Zvlášť u něho vynikala neúcta k lidskému životu. Náprava byla znalci vyloučena. Hojer byl zatčen večer 11. října 1981. Popraven byl 7. srpna 1986⁶¹.

V historii Československa samozřejmě existuje ještě spousta dalších lidí, kteří spáchali hrůzný čin, za který byli poté odsouzeni k trestu smrti a tento trest byl vykonán. Příchodem takzvané sametové revoluce a změny politického režimu, kdy v Československu padl komunismus a byla nastolena demokracie, byl trest smrti zrušen.

---

⁶⁰ *Václav Mrázek – Vrazi.cz Fenomén masových vražd.* Dostupné na WWW:<http://www.vrazi.cz/item=vaclav-mrazek-category=mrazek-vaclav>.

⁶¹ *Ladislav Hojer – Vrazi.cz Fenomén masových vražd.* Dostupné na WWW:<http://www.vrazi.cz/item=ladislav-hojer-category=hojer-ladislav>.

6 ZRUŠENÍ TRESTU SMRTI

2. května 1990 Federální shromáždění po bouřlivé a dlouhé diskuzi trest smrti v Československu zrušilo. Absolutní trest byl vyškrtnut z právního řádu jako nehumánní a nenapravitelný v případě justičního omylu. Pro hlasovali především poslanci Občanského fóra, proti byli naopak komunisté. Od 1. července 1990, kdy zrušení trestu smrti vstoupilo v platnost, je nejvyšším možným trestem, který český právní řád připouští, doživotní vězení. Soud může člověka odsoudit k doživotnímu vězení, pokud připravil o život nejméně dva a více lidí nebo zločin provedl zvlášť surovým a trýznivým způsobem⁶².

2. února 2009 uplynulo přesně dvacet let od doby, kdy byl v Československu naposledy někdo popraven. V někdejší popravčí cele v suterénu pražské pankrácké věznice byl v tento den popraven oběšením pětinasobný vrah Vladimír Lulek. Popravčí místnost, kde mimo zločinců zemřela i řada politických vězňů, se po krátké době proměnila v pietní místo připomínající popravy z konce 50. let.

Právě Lulkovo řádění v Předměřicích nad Labem v roce 1986 může sloužit jako modelový příklad zastánců trestu smrti. Dva dny před Vánocemi přišel opilý domů. Pohádal se a vzal do ruky nůž.

Když zasadil manželce 36 bodných ran, vrhl se na čtyři děti ve věku deset, osm, sedm let a 18 měsíců. Také je ubodal k smrti. A zranil i sousedku, která se snažila jeho běsnění zabránit.

U soudu předstíral duševní chorobu a nemluvil, nebylo mu to ale nic platné. Psychiatri jeho duševní onemocnění vyloučili a pětaticetiletý muž tak o dva roky a několik týdnů později dostal oprátku⁶³.

Velké štěstí, dá-li se to tak vůbec říci, měl muž jménem Zdeněk Vocásek. Městský soud v Praze odsoudil dne 8. září 1988 tehdy sedmadvacetiletého Zdeňka Vocásku za brutální dvojnásobnou vraždu a těžké zranění další osoby k trestu smrti. V dubnu následujícího roku Nejvyšší soud tento verdikt potvrdil. Termín popravy byl

---

⁶² *Poslední poprava v Česku proběhla před 20 lety-Krim ...* Dostupné na WWW:<http://aktuálně.centrum.cz/report/krimi/clanek.phtml?id=628543>.

⁶³ *Češi podporují trest smrti i dvacet let od poslední popravy.* Dostupné na WWW:<http://zpravy.idnes.cz/cesi-podporuji-trest-smrti-i-dvacet-let-od-posledni-popravy-pqv-/domaci.asp?c=A090201>.

stanoven na prosinec 1989. Po zrušení trestu smrti v roce 1990 byl Vocáskovi trest změněn na doživotí, a stal se tak prvním doživotním vězněm v České republice. V roce 2007 požádal Vocásek o podmíněčné propuštění, šumperský okresní soudce však žádost odsouzeného zamítl. Zdeněk Vocásek byl nedoučeným podlahářem a později prošel několik zaměstnání. Již v té době se dopouštěl výtržností a kradl. Vraždit však začal až později, a to kvůli údajnému vyřizování osobních účtů. Vocáskovou první obětí se stal osmačtyřicetiletý invalidní muž, kterého na Nový rok 1987 ubil kladivem a ubodal šroubovákem. O čtyři měsíce později zavraždil dvanácti bodnými ranami nožem devětašedesátiletého náhodného známého. Později vyšlo najevo, že podobně napadl už v roce 1984 dalšího muže, jenž jeho útok kladivem přežil. Zdeněk Vocásek byl zatčen v dubnu 1987 a následně byl obviněn ze dvou vražd. Soudem byl označen za psychopatickou osobnost s primitivním chováním, jejíž resocializace je nejistá.

Svůj trest si Zdeněk Vocásek odpykává ve věznici Mírov na Šumpersku, tedy v jedné z nejpřísnějších věznic v zemi.

7 ZPŮSOBY PROVEDENÍ TRESTU SMRTI V ČESKOSLOVENSKU

Pokud se vrátíme do dávné historie českých zemí, najdeme velký počet různých metod provedení trestu smrti. Jednalo se například o podříznutí nožem, useknutí hlavy, useknutí různých údů, odsouzení byli vplétáni do kola, kde se jim postupně lámali kosti, byli jim vyloupnuty oči, býval jim uříznut jazyk, lidé byli upalováni... Ale přece jen bych se rád zaměřil jen na období Československého státu. V letech 1918 až 1938 bylo v Československu popraveno 15 osob, situace se rapidně změnila po německé okupaci. Právě v této době proslula pankrácká věznice. Zde se popravovalo gilotinou. Po roce 1945, přesněji 12. července 1950 byl vydán nový trestní zákon (číslo 86 Sbírky), ve kterém zůstal nedotčen trest smrti. V § 29 se uvádí, že se vykonává oběšením a v době zvýšeného ohrožení státu i zastřelením. V pankrácké věznici se popravovalo oficiálně, ale i jinak. Ve sklepě pod nemocnicí v cele zvané „Sklad léků“ byli například lidé usmrcováni na zvláštním stole tak, že jim byl zlomen vaz. Do roku 1955 se ovšem nepopravovalo pouze v Praze, nýbrž v celé řadě měst (například v Brně, Uherském Hradišti ...) a samostatné popravy se vykonávaly na vnějších prostranstvích. Popravčí zařízení bylo vyrobeno ze dřeva. Popravčí zařízení, vztyčené prkno, kladka, oprátka, bylo konstruováno tak, že odsouzený si při škubnutí provazu nezlomil vaz, nýbrž se jen prověsil. Srovnáme-li záznamy popravčích a lékařů, kteří přesně zaznamenávali okamžik smrti,⁴⁷ docházíme k závěru, že odsouzený se

obvykle deset až patnáct minut dusil, než zemřel. Šlo tedy o krutou popravu udušením. V roce 1955 bylo vykonávání poprav centralizováno do Prahy a Bratislavy. Tehdy se exekuce přenesly dovnitř, byly zřízeny popravčí cely, již zcela bez dřevěných součástek⁶⁴. Poslední poprava v Československu byla provedena 2. února 1989 v pankrácké věznici oběšením.

8 OTÁZKA OBNOVENÍ TRESTU SMRTI

Jakmile dojde ke zrušení trestu smrti, bývá tento zákon jen výjimečně obnovován. Některé státy se k němu přesto v různých dobách – někdy jen na omezenou dobu – opět vrátily. To se týkalo především období mezi světovými válkami, kdy po úspěchu abolicionistického hnutí v 19. století došlo v řešení problému k určité stagnaci. I v tomto období se však některé státy odhodlaly trest smrti zrušit, například Island v roce 1928 a Dánsko v roce 1933 pro všechny trestné činy a Švédsko v roce 1921 pro „obvyklé“ trestné činy. V zemích, které si jej ve svých zákonicích zachovaly, se počet vykonaných exekucí podstatně snížil. Některé státy v této době trest smrti opět obnovily. To se týkalo například Rumunska, jež ve své ústavě z 27.2.1938 pověřilo ministerskou radu, aby rozhodla o udělení nejvyššího trestu v případě atentátu na panovníka a členy panovnické rodiny, představitelé cizích vlád, vysoké státní činitele a v případě loupeže spojené s vraždou. Od roku 1889 abolicionistická Itálie obnovila trest smrti v roce 1925 (pro pachatele politických zločinů) a rozšířila jeho udělování v trestním zákoníku z roku 1930, Německo, které vlivem nacionálně socialistických tendencí postupně směřovalo k abolici, začalo absolutní trest opět používat ve zvýšené míře.

K obnovení trestu smrti došlo v několika státech i v nedávné minulosti. Například od roku 1985 do počátku roku 1998 zrušilo trest smrti buď zcela, nebo za „obvyklé“ trestné činy 35 zemí (z toho více než 25 zemí jej zrušilo po roce 1990), ale pouze čtyři země, které ho zrušily, jej opět obnovily: Gambie, Papua Nová Guinea, Filipíny a Nepál (ten jej v roce 1997 opět zrušil).

Celosvětový vývoj však zcela jasně směřuje k abolici absolutního trestu. Nejčastějším argumentem zastánců abolicie je tvrzení, že trest smrti je konečný, neopravitelný a nemá přirozeně žádný výchovný efekt. Může být vykonán i jako akt

---

⁶⁴ Monestier, M. *Historie trestu smrti*. Přel. Vladimír Čadský. 2. vydání. Vydalo nakladatelství Rybka Publisher, V Jirchářích 6, Praha 1, ve spolupráci s Knižním klubem. V Praze 1998, s. 371-373.

pomsty, s čímž je spojena obava z justičního omylu a z možnosti zneužití trestu smrti k likvidaci „nepohodlných“. Eventuálně může být zneužíván – hlavně v totalitních státech nebo ve státech s nízkou úrovní demokratických svobod – k zastrašení politické opozice. Tyto argumenty uvádí téměř každý, kdo tento problém seriózně zkoumal. Dokud bude existovat trest smrti, nelze vyloučit, že může dojít k popravě nevinného⁶⁵.

---

⁶⁵ Liška, O. a kolektiv. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2. vydání. Vydal Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR v Tiskárně MV, p.o., Bartůňkova 4, Praha 415. v Praze 2006, s 27.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem zhodnotil problematiku trestu smrti z historického pohledu, ve světě i v českých zemích. Popsal jsem vykonávání trestu smrti v dávné minulosti, důvody, pro které byl udělován trest smrti, udělování trestu smrti jsem rozdělil v rámci kapitol do jednotlivých časových období a to od historie trestu smrti, trest smrti za Rakouska-Uherska, trest smrti v období takzvané První republiky, v období protektorátu, výrazně jsme popsali období politických procesů a normalizace až postupně ke zrušení trestu smrti v Československu v roce 1990. V práci jsou uvedeny konkrétní příklady udělení trestu smrti, jsou zde uvedeny osoby, jež byly popraveny a to za takzvané politické trestné činy, např. Heliodor Píka, Milada Horáková a Rudolf Slánský, dále osoby, jež byly popraveny za „klasické“ kriminální trestné činy a to např. Olga Hepnarová, Václav Mrázek, Vladimír Lulek a další. Také jsem se v bakalářské práci zmínil o Zdeňkovi Vocáskovi, kterému byl udělen trest smrti, ale ještě před jeho vykonáním byl tento trest v roce 1990 v Československu zrušen a byl mu přeměněn na doživotní trest. V závěru jsem se také zamyslel nad otázkou obnovení trestu smrti.

Po seznámení s danou tématikou se domnívám, že o problému trestu smrti se i nadále povede široká diskuze a pravděpodobně situace bude stejná jako nyní, to znamená, že v této diskuzi budou zaznívat rozdílné názory, kdy někteří budou pro udělování trestů smrti, další skupina bude proti udělování trestu smrti. Domnívám se ale, že většina demokratických zemí je spíše pro zrušení a neobnovení trestu smrti. Kupodivu k těmto zemím nepatří, a myslím si, že dlouho patřit ani nebudou, Spojené státy Americké.

Pokud se jedná o Českou republiku, v ní je od roku 1990 trest smrti zrušen a dle mého názoru obnoven již u nás nikdy nebude. I když podle posledních statistik si většina obyvatel České republiky naopak obnovení trestu smrti přeje.

Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

- 1) BESTOVÁ C., C. *Trest smrti v německo-českém porovnání*. Brno: Doplněk, 1996. ISBN 80-85765-56-X.
- 2) FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*, nové vydání rozšířené o paměti prvního československého kata. Praha: Rybka Publisher, 2002. ISBN 80-86182-68-1.
- 3) IVANOV, M. *Justiční vražda aneb Smrt Milady Horákové*. Praha: Nakladatelství XYZ, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-7388-035-4.
- 4) JEŽEK, V. *Historie v nepokřiveném zrcadle, Československo v letech 1968-1989*. Praha: Fortuna, 1991. ISBN 80-85298-10-4.
- 5) LIŠKA, O. a kolektiv *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. ISBN 80-86621-09-X.
- 6) MONESTIER, M. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka Publisher, 1998. ISBN 80-86182-05-3.
- 7) PERNES, J. *Politické procesy v Československu po roce 1945 a „případ Slánský“*. Brno: Prius, 2005. ISBN 80-7285-053-9.
- 8) <http://aktualne.centrum.cz/report/krimi/clanek.phtml>
- 9) <http://zpravy.idnes.cz/cesi-podporuji-trest-smrti-i-dvacet-let-od-posledni-popravy-pqv>
- 10) <http://www.vrazi.cz/item=ladislav-hojer-category=hojer-ladislav>
- 11) <http://www.vrazi.cz/item=vaclav-mrazek-category=mrazek-vaclav>
- 12) <http://www.pametnaroda.cz/witnes/indexúidú215>
- 13) http://www.kpv-praha15.wz.cz/kpv_zpravodaj_clanek60.htm
- 14) <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/20689/title/Slansky-Rudolf>
- 15) http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_slanskyr.php
- 16) <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/6546-benesovy-dekrety>
- 17) <http://cs.wikipedia.org/wiki/Trest>

ABSTRAKT

HONZÍK, R. *TREST SMRTI V ČESKOSLOVENSKU*: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2009. 53 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Klíčová slova : trest smrti, politické vraždy, trest smrti za okupace, pankrácká sekyrárna, obnova trestu smrti, trest smrti ano, či ne, trest jako odstrašující

Tato práce je zaměřena na vývoj trestu smrti ve světě, ale také v takzvaných českých zemích. Trest smrti je zde zasazen do různých období, počínaje dávnou historií, pokračujíc přes období Rakouska-Uherska, období 1. republiky, okupace, pak detailněji popsáno období politických vražd, až postupně k roku 1989 a tím pádem zrušení trestu smrti v Československu. V práci jsou uvedeny některé konkrétní případy udělení trestu smrti a to jak za „politické skutky“, tak za klasické kriminální skutky. Závěr práce je zaměřen na otázku obnovy trestu smrti a zamyšlení nad tímto tématem.

ABSTRACT

HONZÍK R., *The Death penalty in the Czechoslovakia*: Bachelor thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o.p.s.,2009. 53 p. Supervisor: Mgr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Key words: death penalty, political murders, death penalty during occupation, so called „pankrácká sekyrárna“, restoration of the death penalty, death penalty yes or not

This bachelor thesis is focused on the evolution of death penalty in the world and then mainly in so-called „czech countries“. The conviction to the final punishment is setted in different historic periods, from the antient past, through the ages of the Austria-Hungary Empire, years of the First Republic, Nazi occupation, when detailly is describet the period of mass political trials a murders, till the year 1989, when this kind of punishment was in the Czechoslovakia abolished.

Some particular cases of this final judgement, which were entered for political reasons or for criminal offences, are aslo in this bachelor thesis included.

The final part of thesis isdevoted to the question the restoration of the death penalty and private reflexion about this issue.

